

Historische Kring Maarssen

„Hulze Goudestein,” Maarssen.

CAFE-RESTAURANT

„GEESBERGE”
aan de Vecht
MAARSSSEN

voor al
uw bruiloften en partijen

Michel en Cokky Heinsius
Zandpad 23 - Maarssen
Telefoon: 0346-561435

RADIO - T.V.

ELECTR. HUISHOUDELIJK

+ VOORDEEL + VAKMANSCHAP

+ KWIEKE SERVICE

radio en t.v. speciaalzaak

elektron

Nassastraat 9-11,
3601 BA Maarssen
telefoon: 0346-562081

 René
mannenmode

Kaatsbaan 32 - Maarssen-Dorp
Tel. 0346-555380

bodyfashion

beenmode lingerie badkleding

Langegracht 55 © 0346 575343 3601 AK Maarssen

Inhoudsopgave

Colofon	2
Van de redactie	3
Bij de Voorplaat - Huize Goudestein	3
Convocatie	4
Kringnieuws	5
Jaarverslag van de Historische Kring Maarssen over 2007	5
Dorpsgenoten in oorlogstijd - deel 16 - Ik zwaaide naar de Duitsers... Wim van Nel vertelt over zijn herinneringen aan de oorlog	8
De Kaatsbaan - deel 1	12
Kaarte van Goudesteyn en Silversteyn	14
Heraldiek op Goudestein	29
Maarssen: Wie was er aan de macht in... 1745	35
Uit de oude schoenendoos - nr. 33 - De westgevel van Goudestein	42
Inhoudsopgave - 34e jaargang 2007	43

HISTORISCHE KRING MAARSSSEN

Colofon

Opgericht 11 september 1972, opgenomen in het verenigingenregister bij de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Utrecht en Omstreken onder nummer 301763120000.

Bestuur: Benno Visschedijk, voorzitter
Ria Tijhuis, secretaris, Postbus 90, 3600 AB Maarssen, tel.: 0346.575222
Aukje Wolters-Dekkers, penningmeester
Hans van Bommel
Henk Blaauw
Hanny Pouderoyen
Bert de Ruiter
Arie de Zwart

Lid van verdienste: C.W.P. Bloemendaal (27-02-2003), drs. W. Smits (10-02-1994)

Erelid: Mevr. M.C. Hatzmann-Scheltema (23-02-2006)
B. de Ruiter (21-02-2002)
J.H. Sagel (22-02-2001)
N. van Tricht (10-02-1994)
Mevr. G.M. Willekes-van Putten (24-02-2000)

Redactie: Netty Bertens-van de Wouw, Hondiusstraat 68, 3602 PJ Maarssen,
tel.: 0346.564696, e-mail: netty.bertens@orange.nl

Immetje de Jong-Zijp, Albardastraat 2A, 3601 BN Maarssen,
tel.: 0346.561079, e-mail: jongzijp@casema.nl

Bert de Ruiter, Nic. Maesstraat 6, 3601 DR Maarssen,
tel.: 0346.563599 (**verkoop losse nummers**) **ISSN: 1384-0967**

Lidmaatschap: Het lidmaatschap kost € 12 per jaar. Opzeggen kan alleen vóór het einde van het kalenderjaar. De lidmaatschapsbijdrage dient te worden voldaan d.m.v. de acceptgirokaart (maart/april). Voor meer informatie en aanmelden als lid van de Kring kunt u contact opnemen met Aukje Wolters-Dekkers, Mozartlaan 12, 3603 BH Maarssen, tel.: 0346.579940, e-mail: aukjewolters@hetnet.nl
Eventuele stortingen op ons gironummer 2907376 t.n.v. **penningmeester Historische Kring Maarssen.**

Werkgroep archief/bibliotheek: Nel van Haften en Ria Tijhuis, e-mail: riatijhuis@kpnplanet.nl

Werkgroep archeologie: Henk Blaauw, Bloemstede 193, 3608 TB Maarssen, tel.: 0346.562425

Website H.K.M.: www.historischekringmaarssen.nl

E-mailadres H.K.M.: bestuur@historischekringmaarssen.nl

Vormgeving en druk: Drukkerij Van der Louw, Berkel & Rodenrijs

Van de redactie

Nummer 1 van de 35e jaargang van onze periodiek staat vooral in het teken van 'Goudestein'. Het is een extra dik exemplaar geworden. Wij danken de auteurs die hieraan hebben meegewerkt. Wij hopen dat u met veel genoeg kennis zult nemen van de artikelen.

Het overnemen van artikelen zonder toestemming van de redactie is verboden. De inhoud van de artikelen is voor de verantwoording van de auteur. U kunt kopij voor het volgende nummer inleveren vóór 15 maart 2008.

Bij de voorplaat Huize Goudestein

Sinds 1992 is op de omslag van dit tijdschrift iedere jaargang een andere afbeelding geplaatst van een van de delen waaruit de gemeente Maarssen bestaat. Hierbij is steeds de volgorde Maarssen, Maarsseveen, Tienhoven, Oud-Zuilen en Maarssenbroek aangehouden. Dit houdt in dat voor het jaar 2008 weer eens een plaatje van Maarsseveen aan de beurt is.

Hiervoor geschikte prentbriefkaarten van Maarsseveen zijn er uiteraard genoeg, maar aangezien er in dit eerste nummer van de 35e jaargang veel over Goudestein wordt geschreven, is de keuze voor een afbeelding van 'Huize Goudestein' haast vanzelfsprekend.

Goudestein - oorspronkelijk het buitenhuis van de familie Huydecoper van Maarsseveen gelegen aan de Vecht in de voormalige gemeente Maarsseveen - werd in 1955 door de gemeente Maarssen voor een bedrag van 75.000 gulden aangekocht om te gaan dienen als gemeentehuis. Gezien de huidige waarde van dergelijk onroerend goed is dit bepaald geen onverstandige actie geweest van de toenmalige Gemeenteraad en het College van B & W. Omdat het pand oorspronkelijk nog verhuurd was en omdat er ook nogal wat verbouwd en gerestaureerd moest worden, zou het nog tot januari 1961 duren voordat het zover was dat het nieuwe gemeentehuis feestelijk in gebruik kon worden genomen. De foto op het voorblad - een omstreeks

1958 door de Maarssense Drukkerij en Kantoorboekhandel Schuileman uitgegeven ansichtkaart - laat zien: 'Huize Goudestein' vóór de verbouwing tot gemeentehuis. Dit valt o.a. af te leiden uit aan de gevel zichtbare veranderingen die bij de restauratie van 1960 zijn aangebracht. Zo zijn toen de luiken (louvres) op de bel-etage en de eerste verdieping verdwenen en werd ook het aantal ruiten van de vensters gewijzigd. Zie ook de foto in de rubriek 'Uit de oude schoendoos' in dit nummer, waarop goed te zien is dat de indeling van zes ruiten per schuifraam veranderd is in respectievelijk 35 en 45 ruiten per raampartij. Deze wijziging heeft het huis een klassieker voorkomen gegeven.

J.H. Sagel

Convocatie

Donderdag 21 februari 2008 houdt de Historische Kring Maarssen haar jaarlijkse algemene ledenvergadering. Het bestuur nodigt alle leden uit om deze vergadering bij te wonen. De bijeenkomst wordt gehouden in de Open Hof, Kerkweg 60 te Maarssen. Aanvang 20.00 uur.

Op de avond van de ledenvergadering zijn het financieel jaarverslag met de begroting en de notulen van de ledenvergadering van 22 februari 2007 aan de zaal verkrijgbaar. Het jaarverslag treft u elders in deze periodiek aan.

Vanaf twee weken voor de vergadering kunnen de stukken afgehaald worden bij de heer Benno Vis-schedijk, Schippersgracht 16 (tel. 567596) en de heer Henk Blaauw, Bloemstede 193 (tel. 562425). Wilt u wel even bellen van tevoren?

Agenda

1. Opening
2. Ingekomen stukken en mededelingen
3. Notulen van de jaarvergadering van 22 februari 2007
4. Jaarverslag over het jaar 2007 van de secretaris
5. Financieel verslag over 2007 en de begroting voor 2008
6. Verslag van de kascommissie
7. Vaststelling van de contributie over 2008
8. Verkiezing kascommissie
9. Verslag uit de commissies
10. Bestuursverkiezing, zie hieronder
11. Rondvraag
12. Sluiting

Statutair treden af de bestuursleden mevrouw Hanny Pouderoyen en de heren Hans van Bommel en Henk Blaauw. Zowel de heer Van Bommel als de heer Blaauw hebben zich bereid verklaard een herbenoeming te aanvaarden.

Namen van tegenkandidaten kunnen tot de aanvang van de vergadering bij het bestuur worden bekend gemaakt.

Mevrouw Pouderoyen heeft te kennen gegeven zich uit het bestuur te willen terugtrekken. Het bestuur stelt voor deze plaats niet op te vullen.

Na de vergadering volgt een pauze. Daarna, om ongeveer 21.00 uur, zal een lezing worden verzorgd door de heer Jaap Berghoef, streekarchivaris. Elders in deze periodiek treft u meer informatie aan over deze lezing.

Niet-leden zijn welkom bij deze lezing, zij betalen twee euro entree. Zij mogen ook aanwezig zijn bij de jaarvergadering, maar hebben dan geen stemrecht.

Het bestuur hoopt velen te mogen begroeten op deze avond in de Open Hof.

Namens het bestuur,

M. Tijhuis, secretaris

Kringnieuws

Donderdag 21 februari 2008: Lezing van archivaris Jaap Berghoef

Streekarchivaris Jaap Berghoef houdt dan een lezing over datgene wat een streekarchivariaat allemaal doet. Gemeenten zijn door de archiefwet verplicht bepaalde archieftaken uit te voeren, zodat zeker is dat documenten uit de gemeentelijke historie goed bewaard blijven. In de Vechtstreek heeft een aantal gemeenten de krachten gebundeld en samen een streekarchivaris aangesteld. In de nabije toekomst wordt één centraal gebouw voor het streekarchief in gebruik genomen, nl. in Breukelen. Wat is er te vinden in een archief? Kun je er zomaar naar toe? Mag je alles inzien en krijg je daarbij ook hulp?

Jaap Berghoef, voor velen geen onbekende, zal dit allemaal toelichten aan de hand van oude documenten. Het belooft een bijzonder interessante lezing te worden, waar leden weer gratis toegang hebben en niet-leden twee euro entree betalen. De lezing vindt plaats na de pauze van de jaarlijkse algemene ledenvergadering, zie daarvoor elders in deze periodiek.

Zaterdag 10 mei 2008: Excursie naar Leiden

De jaarlijkse excursie van de Historische Kring Maarssen gaat in 2008 naar Leiden. Deze stad, in

de dertiende en veertiende eeuw door de lakenhandel rijk geworden, heeft weliswaar te lijden gehad van saneringen, maar er is nog heel veel moois over, waaronder diverse kerken en musea. We vertrekken om 9.00 uur van het Harmonieplein en maken na aankomst in Leiden een stadswandeling. We lunchen op eigen gelegenheid en gaan daarna een rondvaart maken. Vervolgens bezoeken we museum De Lakenhal. Rond 17.00 uur zijn we weer terug in Maarssen.

Opgeven kan tijdens de jaarvergadering op 21 februari 2008 en daarna telefonisch tussen 19.00 en 20.00 uur bij onze penningmeester, Aukje Wolters, telefoon 0346.579940. Gelijktijdig moet het verschuldigde bedrag worden overgemaakt op gironummer 2907376 ten name van de penningmeester Historische Kring te Maarssen. Dat is per persoon € 22 voor leden en € 27 voor niet-leden van de Historische Kring Maarssen. Uw deelname is pas definitief als het geld binnen is. Entrees en koffie zijn bij het deelnamebedrag inbegrepen.

Schenking

Van de heer Leo Broers kregen we een aantal kopieën van achttiende-eeuwse prenten van Maarssen. Onze dank aan de schenker.

Jaarverslag van de Historische Kring Maarssen over 2007

Het verslagjaar gaf geen noemenswaardige verandering van het ledental te zien. Het jaar 2006 werd afgesloten met 1055 leden. Eind 2007 zijn er uiteindelijk door de diverse mutaties 1050 leden.

Op de ledenavonden vonden de volgende lezingen plaats, telkens in De Open Hof.

Donderdag 11 januari 2007

Op deze avond gaf Prof. Dr. M.J. van Lieburg, van beroep medisch historicus, een lezing over de dorpsdokter en de behandeling van ziektes in vroeger eeuwen. De heer Van Lieburg bleek een uitstekend spreker te zijn over dit, voor een historische vereniging, niet zo voor de hand liggende onderwerp.

Donderdag 22 februari 2007: de jaarlijkse algemene ledenvergadering en lezing

Vóór de pauze werd het huishoudelijk gedeelte afgehandeld.

Na de pauze kreeg de heer Jaap Kottman het woord. Het onderwerp was architectuur in Maarssen.

Het was een combinatie van delen van een eerder door hem gegeven lezing voor de Kring, aangevuld met nieuwe gegevens. Zowel oude als nieuwe bouwwerken werden door hem belicht. Ook was er een aantal kloostermoppen te bekijken en een tufsteen waarmee de toren van de Nederlandse Hervormde Kerk in de 12e eeuw is gebouwd.

Donderdag 19 april 2007

Benno Visschedijk verzorgde een lezing met oude afbeeldingen van Maarssen. Zo'n vijftig historische plaatjes vóór de pauze en dertig na de pauze werden getoond, steeds kort gevolgd door de nieuwe situatie. Het technische gedeelte werd verzorgd door Bert de Ruiter.

Donderdag 4 oktober 2007

Ook deze avond, de eerste van het nieuwe seizoen was in handen van Benno en Hans.

Het was een herhaling van de lezing van 19 april om de leden, die toen niet in de gelegenheid waren te komen, alsnog de mogelijkheid te bieden deze oude foto's te zien.

Donderdag 1 november 2007

In het kader van het Molenjaar 2007 heeft de Kring de heer Hans de Kroon uit Veenendaal uitgenodigd om zijn kennis over molens met het publiek te delen. Hij is zelf beheerder van de plaatselijke molen en sprak met kennis van zaken over de verschillende typen molens die er zijn in Nederland, over de geschiedenis ervan en over de nog in de Vechtstreek aanwezige molens.

Donderdag 29 november 2007

In 2006 en 2007 is er een zestal artikelen verschenen in de periodiek van de hand van Henny van Elk over Opburen. Cees Bloemendaal gaf hier een vervolg aan door aan de hand van dia's de omgeving van deze verdwenen buitenplaats en spe-

cifiek de geschiedenis van de ACF te belichten. Vanwege de grote belangstelling voor dit onderwerp, zal deze lezing op een dinsdag in Merenhoef herhaald worden.

Excursies

Zaterdag 12 mei 2007

Op deze tweede zaterdag van mei vond de jaarlijkse excursie voor de leden plaats. De belangstelling was zoals verwacht weer groot en met een volle touringcar, een kleine zestig mensen, werd koers gezet naar de Hanzestad Doesburg in de Achterhoek. 's Middags stond een bezoek aan Kasteel Huis Bergh in 's-Heerenberg op het programma. In beide plaatsen werden er onder leiding van diverse gidsen rondleidingen gegeven.

De Kring heeft in verband met het zevende lustrum in 2007 twee extra (kleinere) excursies georganiseerd:

Vrijdag 1 juni 2007

Excursie naar het fort Nieuwersluis. Men kon hier op eigen gelegenheid naar toe. Een veertigtal leden heeft gebruikgemaakt van de gelegenheid om een rondleiding te krijgen van een gids in het fort.

Vrijdag 21 september

Excursie naar de Joodse begraafplaats in Ouderkerk aan de Amstel.

Het bestuur was in de veronderstelling hiermee een interessante activiteit te hebben aangeboden, maar helaas was de opkomst teleurstellend. Er waren uiteindelijk maar acht personen die zich aanmeldten om deel te nemen.

Overige activiteiten

Zaterdag 2 juni 2007: Jaarmarkt

Ook dit jaar was de Kring met een kraam aanwezig op de jaarmarkt om zich te presenteren aan het publiek. We mochten veel leden ontmoeten en een aantal bezoekers gaf zich op als lid. Met name de luchtfoto van Maarssen-Oost trok veel bekijks. Het was bij het bestuur niet bekend wanneer deze foto exact is gemaakt. Aan de hand van de verklaringen van bezoekers kon vastgesteld

worden dat deze foto rond het jaar 1963 gedaateerd moet worden.

Zaterdag 8 september 2007: Open Monumentendag

Het thema van deze dag was 'Nieuwe Bouwkunst'. Bij Goudestein was een informatiemarkt ingericht, waar de Kring ook een kraam heeft bezet.

Zaterdag 15 september 2007: Activiteit in Tienhoven

Op initiatief van de Kring vond op deze dag de onthulling plaats van drie borden aan de bruggen in Tienhoven. Op 16 september 1938, een kleine zeventig jaar geleden, hebben deze bruggen een naam gekregen, maar in de loop der jaren waren de naamborden verdwenen.

Vijftig jaar geleden, op 1 juli 1957 is Tienhoven bij de gemeente Maarssen gevoegd, reden voor de Kring om deze deelgemeente een cadeau aan te bieden: herplaatsing van de borden.

Op de eerste brug gaf de voorzitter, Benno Vis-schedijk een toelichting op de reden van deze samenkomst en werd het bord voor de 'wethouder C. Verhoef'-brug onthuld door een kleinzoon van de heer Verhoef. Wethouder J. Verkroost onthulde het tweede bord met de naam van voormalig burgemeester A.A. van den Hoorn. De derde brug is vernoemd naar wethouder Van 't Wout. Hier nam kleinzoon M. van 't Wout de honneurs waar.

Overig Kringnieuws

- Lintje voor de heer Bert de Ruiter

Op vrijdag 27 april 2007 werd ons bestuurslid Bert de Ruiter benoemd tot lid in de Orde van Oranje Nassau vanwege het vrijwilligerswerk dat hij o.a. doet voor de Kring.

- Expositie oude schoolplaten

Op woensdag 7 november is in Zorgcentrum Merenhoef de reizende expositie 'Oude schoolplaten' gestart. Deze zal vervolgens in 2008 in Woonzorgcentrum Maria Dommer en Verpleeghuis Snavelenburg worden tentoongesteld, waarna de tentoonstelling naar 't Kampje in Loenen gaat.

Algemeen

De Historische Kring Maarssen is betrokken bij diverse activiteiten, zoals het assisteren bij de inrichting van de expositie 'Maarssen aan de wand' van het Museum Maarssen.

Het samenwerkingsverband met het Museum Maarssen is gecontinueerd. Het halfjaarlijks overleg is vanwege de vele en frequente contacten tussen de leden van beide besturen afgeschaft. Een bestuurslid van ons maakt deel uit van het bestuur van het museum.

Met zusterverenigingen in de omgeving hebben wij doorgaans ruillidmaatschappen. Verder zijn er veel informele contacten.

Binnen de Kring zijn de volgende werkgroepen actief:

De werkgroep Periodiek. Er zijn dit jaar weer vier periodieken uitgegeven. De redactie heeft, met dank aan de schrijvers van de diverse artikelen, 140 pagina's geproduceerd.

De werkgroep Archeologie heeft in 2007 geen nieuwe opgravingen verricht.

De werkgroep Archief en Bibliotheek heeft inmiddels de in het archief aanwezige foto's gesorteerd en is gestart met het sorteren van de bijbehorende documentatie.

De werkgroep Informatiepanelen zal binnenkort het door vandalisme verdwenen bord bij Vechtoever herplaatsen.

De werkgroep Internet. Deze onderhoudt de site www.historischekringmaarssen.nl en zorgt dat deze actueel blijft.

Voor het behoud van het cultureel erfgoed in Maarssen zal het bestuur zich blijven inzetten, zowel door het bevorderen van de belangstelling ervoor en de kennis ervan, als door het feitelijk in stand houden van de Maarssense monumenten en de leefomgeving waarin ze staan. De steun van een groot aantal leden - wij zijn de grootste culturele vereniging van Maarssen - is daarbij een grote stimulans.

Namens het bestuur van de Historische Kring Maarssen,

Ria Tijhuis, secretaris

Dorpsgenoten in oorlogstijd

deel 16

Ik zwaaide naar de Duitsers... Wim van Nel vertelt over zijn herinneringen aan de oorlog.

De Westbroekse Binnenweg... oh nee, dat zou je nu een achtergebleven gebied noemen. Een zandweg, meer was het niet. Nee, we hoorden toen bij de gemeente Westbroek. Kijk... hier heb ik een oude ansichtkaart. Westbroek staat er, dorpsgezicht, Binnenweg (afb. 1). De vinger wijst. Daar links, dat witte huisje, daar woonden we.

Aan het woord is Wim Vlaanderen (1931). Na enige aandrang is hij wel bereid iets over vroeger te vertellen. Moet mijn naam er echt bij? Oh... nou... als anderen dat ook deden... oké dan. Iets van een glimlach rond de lippen.

Ja, dat was toch een tijd van hard werken voor de mensen. Lange dagen maakten ze. Een werkweek van wel meer dan 48 uur, zeker! En toch... - de blik gaat naar verre verten - zou toen alles beter zijn geweest?

Wim vertelt. Ze woonden op het erf bij de ouders van zijn moeder, de familie Verhoef. Een van de vele families Verhoef. Ik was niet Wim Vlaanderen, nee, ik was Wim van Nel. Je had Chris van

Kaat en Jaap van Koosje, Ab van tante Aaltje en Nelië van tante Nel. Lachend somt Wim zijn familieleden op. Bij zijn grootouders woonde in zijn jeugd nog een aantal ongetrouwde ooms. Moest ik soms klusjes voor doen. Sigaretten halen bijvoorbeeld, het merk North State. Een paar centen verdienen, ook met fietsen schoonmaken. Achter de woningen liep het terrein nog een heel eind door. Tot wel halverwege Westbroek... denkt Wim. Lange legakkers, bouwland. Eigen groente werd er geteeld. Bieten als wintervoer voor de geiten en varkens.

Hard werken, herhaalt Wim. In de sloten groeide nogal overdadig krabbenscheer (Wim noemt die planten kaarten), dat werd er voor de schouw uitgevist en te drogen gelegd op de akkers. In het voorjaar moest dat spul ondergespit worden, als een vorm van bemesting. Zwaar werk, dat moest gebeuren. Ja, ook de geitenmest werd wel gebruikt, maar dat gaf veel hooizaad, onkruid dus. En altijd een goede onderlinge verstandhouding... beter dan nu. In de stilte die valt wordt de koffie genuttigd.

De oorlog. We zagen vliegtuigen voorbijkomen.

Daar stond ik naar te zwaaien. Veel later begreep ik dat dat de Duitsers waren, de vijand. Wist ik veel! Hoe oud was ik... ik moest nog negen worden. Ja, en toen moesten we evacueren. De boel hier kwam onder water. Iedereen weg. Nee, de geiten, dat weet ik nog, die werden allemaal bij elkaar gedreven op een hoge plek. En wij moesten naar Maartensdijk en daar met de trein verder naar Noord-Holland. Schermerhorn heette het plaatsje waar we naar toe moesten. Mijn moeder, die op alle dag liep, is daar toen bevallen. We kregen er een broertje bij. Wim moet goed nadenken. Was dat wel zo? Ja, ik geloof dat ie daar is geboren.

Afb.1 Westbroekse Binnenweg

Afb. 2 Gezin Vlaanderen, 1947

Een kleine week later mochten we weer naar huis. Kruidenier De Graaf haalde ons op met de auto. Dat was nog wat. Voor het onder water zetten van de polder waren springgaten gemaakt in de weg en die waren, toen we terug konden, nog niet gedicht. Er lagen vlonders en De Graaf moest met zijn auto als het ware een aanloopje nemen om de wankele hindernis te nemen. Oh jee, dacht ik, als dat maar goed gaat! Wim ziet het gebeuren weer voor zich en schudt zijn hoofd bedenkelijk. Nee, er gebeurde aanvankelijk weinig bij hen in de buurt. Duitsers zijn op het erf nooit geweest, dat weet Wim heel zeker. Het werd wel stil. Zijn ooms moesten naar Duitsland, Hamburg en Berlijn. Hij weet van brieven met vreemde postzegels. En zijn vader, die aanvankelijk bij Twijnstra werkte, moest naar Schoorl. Werken voor de Duitsers. Bunkerbouw... het zou kunnen. Ja, dat was niet leuk voor mijn moeder. Alleen met vier kinderen, ze hilde soms. Ja... en ik miste de kleine karweitjes. Monopoly spelen was er ook niet meer bij, lacht Wim.

Honger? Nee, niet echt. Wel minder te eten natuurlijk. Ik moest regelmatig melk halen bij een boer in Westbroek. 's Morgens vroeg om vijf uur stond ik al bij het hek daar, met een zak schillen als een soort betaling.

Op een keer, ik stond helemaal vooraan, deed de boer het hek open en hoeps... daar ging ik onderuit. Omvergeduwd door al die andere melkhalers. Mensen uit Utrecht en zo... die stonden te drin-

gen. Gelukkig had die boer het in de gaten. Achteruit jullie... dat jochie gaat voor! Stond ik op, met schrammen en blauwe plekken en... met melk!

Een andere keer ging ik samen met mijn zusje melk halen. Komt er een oudere Duitser naar haar toe, pakt haar bij de hand en eh... nou ja, ik voelde dat hij niets kwaads in de zin had. Naar de boerin dus. Die moest de fles vullen. Ja... en toen rook die Duitser aan de fles en werd boos... dass ist keine Kuhmilch!

Het was karnemelk en toen moest de boerin de fles leeg maken en er echte melk in doen. Twinkelende blik in de ogen van Wim.

Weet je wat we ook veel aten... meerkoeteneieren. Die zochten we in het zoddengebied.

Bruine bonen werden geteeld en te drogen gehangen en dan, het was dan al winter, moesten die peulen gedopt worden. Eindeloos werk, niet leuk. Ook niet leuk soms was het spitten, samen met opa. Wat... ben je nu al moe... met zo'n spa rust je juist uit... gromde zijn opa wel eens. Ja, altijd helpen, altijd in de weer, het oudste kleinkind daar. Van de tabaksplanten de bladeren snijden en aan touwen te drogen hangen. Wim... help eens.

Mijn vader is een keer op de fiets naar Zwolle gegaan, om extra voedsel. Ik kon aan mijn moeder merken dat ze in spanning zat. Wat kon er al niet gebeuren onderweg. Nee, daar stond ik zelf nooit bij stil.

Wim weet ook nog van gevangen vis. Zeelt voorname. Zijn vader ging met een koffer vol naar Amsterdam. Waarschijnlijk voor ondergedoken Joden. Nee, mijn vader was daar nooit zo mededeelzaam over. Als kleine jongen ving ik wat op van het een en het ander. Meestal, na wat gepuzzel, begreep ik het wel.

Zoals die keer dat hij 's morgens gortepap kreeg die helemaal niet zo waterig smaakte. Lekker... zegt Wim tegen zijn moeder. Zit er soms echte melk in? Nee... schudt die. Maar Wim gelooft het niet en gaat op onderzoek uit. In de schuur, ach-

*The President
OF THE UNITED STATES OF AMERICA
has directed me to express to*

J. VLAANDEREN

*the gratitude and appreciation of the
American people for gallant service
in assisting the escape of Allied
soldiers from the enemy*

Dwight D. Eisenhower

DWIGHT D. EISENHOWER

General of the Army

Commanding General United States Forces European Theater

Het mag er blijven staan!
Er komt nog een herinnering. Naast hen heeft boer Van Ewijk een appelgaard, Bellefleur. De takken hangen zwaar. Opa gaat op een nacht, een zinken emmer gaat mee, de bomen te lijf. Schudden. Met veel geraas tuimelen ze op het metaal. Van de herrie komt herrie. Wim lacht. Nee, die ouwe boer was niet zo scheutig, ja de zoon wel.

Ach, de schouders gaan wat omhoog.

Het voor dat het kraakte in de laatste hongerwinter. Nee, in de omgeving was geen boom meer te bekenen, weet Wim zich te herinneren. Met een vriendje sleept hij een zware biels van een slootovergang naar huis. Ook hard werken, maar avontuur en dan voelt het anders.

Er kwamen onderduikers. Telkens voor een paar dagen, hooguit een week. Pas op... niks tegen anderen zeggen, waarschuwd zijn moeder.

Een Joods echtpaar, hij

Afb. 3 Oorkonde

ter ander spul, vindt hij onder een wit laken een melkbus met bijbehorende inhoud. Waar kwam die bus vandaan? Ik begreep dat het niet klopte, maar ik hield mijn mond natuurlijk. Zo ook die keer, dat ik op mijn bord vlees kreeg dat anders smaakte. Het vet stonde eerder, dat merkte ik ook. Kwam ik er achter dat mijn vader met een maat bij een boer een schaap had meegenomen en stiekem had geslacht. Ja, wat vond ik daar van? Wim haalt zijn schouders op. Ja... het gebeurde... het was een vreemde tijd. Nee, schrijf dat maar niet op van dat schaap... of... nou ja... Wel of niet doorkrassen?

slager in Amsterdam. Ze waren in de Kooidijk ondergedoken, maar moesten om onduidelijke redenen een tijdje weg daar. Slapen in de hooiberg. Zo ging dat. Lenie en Rolf heetten ze. Ik weet nog, zegt Wim, dat Lenie altijd een liedje zong of neuriede. De woorden?

"Eet nooit rooie kool op maandag, daar komt ruzie van... rooie kool, daar zit de bliksem in, neem dat van mij an... wie op maandag rooie kolen stoofd, krijgt potten en pannen naar zijn hoofd...".

Dat ik dat onthouden heb. Gek hè... , Wim krabbelt op zijn bol, tja.

Ook Rotterdammers, die uit Kamp Amersfoort waren gevlucht, waren een paar dagen bij hen ondergedoken. Alweer was de hooiberg een welkome schuilplek. Pas op... niks zeggen.

De Westbroekse Binnenweg was een soort zandweg. Richting Westbroek kwam de Binnenweg uit op wat nu de Huydecoperweg heet. Toen een grindweg. Altijd lopen naar school. Ze kwamen zelfs van de Gageldijk gelopen. Welnee, geen fietsen natuurlijk. Mijn vader reed op een fiets met massieve banden. We liepen allemaal op klompen en ik droeg de kleren van mijn ooms af. Moeder vermaakte ze soms een beetje. Zo ging dat.

's Nachts hoorden we, het liep al tegen het eind van de oorlog, vliegtuigen overgaan. Vliegende fortent. Ook wel overdag. Bij zonnig weer zag je het schitteren. Een keer in de verte rookpluimen. Was dat Soesterberg? Wim haalt zijn schouders op. Ik vond het altijd spannend, iets van avontuur. Bang...? Nee, nooit geweest.

Aan het eind van de Binnenweg was de gaarkeuken, in de vorm van een keukenwagen. Mijn moeder kon het eten soms bijna niet door haar keel krijgen, moest er van huilen een enkele keer, maar ik vond het altijd lekker. Ferme jongens, stoere knapen, daar heeft het iets van. Spannend was het verhaal van zijn vader, die keer dat hij de keukenwagen tegemoet reed. Een Duitser met stengun gebaarde: handen hoog. Een trap tegen zijn fiets richting slootkant en lopen naar het dorp. Daar, bij het huis van de dokter met meer mensen plat tegen de slootkant. Wachten. Later naar de christelijke school en 's avonds vrij. Wat er allemaal had kunnen gebeuren, daar stond een achtjarige jongen toch niet bij stil. Vader kwam thuis en had een avontuur beleefd. Dat was het!

Op wat later Bevrijdingsdag genoemd zou worden, gingen Wim en zijn vader samen melk halen 's morgens vroeg. Op weg naar huis komen ze lui van de Ondergrondse tegen. In blauwe overall, met wapens. Wim weet nog dat zijn vader tegen hem zegt... oh oh... moet dat nou zo nodig... waarom doen ze dat? Ja, mijn vader spreekt ze nog aan, weet Wim. Later horen ze dat het op vechten uitmondt in het dorp en dat er doden vallen. Zinloos toch.

Zweeds voedsel komt uit de lucht vallen. Nee, niet bij hen, maar in het dorp. Wel ziet Wim nikkelen slierten naar beneden komen. Om radar onwerkzaam te maken, weet hij. En krantjes raapt hij op: Oranje Boven en Je maintiendrai. Nee, niet bewaard. Ach, wat weet je dan van de waarde.

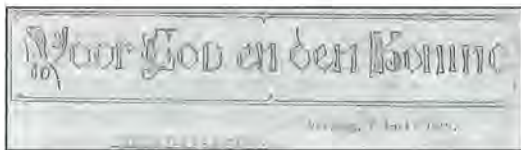
Heb ik dit al laten zien? Wim komt met een groot wit papier. Een soort oorkonde, ondertekend door generaal Eisenhower (afb. 3). Wim zijn vader wordt bedankt voor zijn hulp aan een soldaat van de Geallieerden. Wat is er gebeurd? Op een nacht wordt er op de luiken geklopt. Een paar keer. Wim zijn vader kijkt wie er is en ziet een soldaat. Geen Duitser, dat is direct duidelijk. Een parachutist, een Canadees blijkt later, die een schuilplek zoekt.

De hooiberg natuurlijk. Veilig en warm. De parachute werd met enige moeite gevonden en in een baggergat onder water verborgen. Ik heb er helemaal niets van gemerkt, gewoon doorgeslapen... Nog valt de teleurstelling op Wim zijn gezicht af te lezen. Avontuur gemist.

Na de oorlog komt er een brief. Ze mogen als een soort dankjewel kiezen... een fiets of een koffer met lappen stof. Dat werden - het gezin telt dan vijf kinderen - de lappen stof. Moeder is wat blij. En de oorkonde krijgt jarenlang een ereplaats.

Terugkijken. De verbazing dat Duitsland in het begin zo sterk kon zijn. Ze zongen... wir fahren nach England en ze hadden troepen tot ver in Rusland. Hoe was dat toch mogelijk... heel Europa onder de voet lopen.

De oorkonde wordt nog eens bekeken. Er is de kaart van de Binnenweg en de gezinsfoto (afb. 2). Er is ook nog een stencil van april 1945 (afb. 4). Een ondergronds verspreid bericht over de naderende bevrijding. Voor God en den Koning, staat er boven. Toevallig bewaard gebleven, dient het nu als afsluiting voor de herinneringen van Wim van Nel.

Afb.4

Auke Hoekstra

De Kaatsbaan

deel 1

Na eenendertig afleveringen over de Langegracht ga ik nu een start maken met de beschrijving van de Kaatsbaan. Over deze straat is al veel geschreven, maar net als bij de Langegracht wil ik de panden afzonderlijk bespreken.

Bijna zeventig jaar geleden werd de Kaatsbaan vergeleken met de Kalverstraat in Amsterdam. Op 4 november 1939 staat er een klein stukje in de Magneet met als kop: *De Kalverstraat in ons dorp Maarssen*. Het stuk in de Magneet is geschreven naar aanleiding van de opening van café Kouffeld na een verbouwing. In latere afleveringen kom ik hier nog op terug. Ook lezen we dat de Kaatsbaan (Kalverstraat) de voornaamste winkelstraat van Maarssen is. De winkelhuizen zijn modern ingericht en voorzien van keurige puien.

Deze 'Kalverstraat' is tot ongeveer 1720 nagenoeg onbebouwd. Er wordt aan getwijfeld of op deze plaats inderdaad het kaatsspel beoefend werd, want volgens de huidige afmetingsnormen (30 meter breed en 62 meter lang) zou het speelveld te klein zijn. Misschien golden er in 1708 andere regels. De bekende Lucas Rotgans, wonende op Cromwijck, beschrijft dan deze straat in zijn gedicht *Boerenkermis*.

Tot 1948 ligt de grens tussen de gemeente Maarssen en Maarssenveen midden op de Kaatsbaan. In de eerste serie afleveringen bespreek ik eerst de Maarssense kant.

Waar ik de vorige aflevering stopte met de Langegracht, ga ik nu de hoek om, de Kaatsbaan in. De oudste bekende datum is 5 mei 1565.¹⁾ In het hoekpand is dan een herberg gevestigd met de naam 'het Schilt van Vranckrijck'.

De volgende beschrijving van het pand dateert van juni 1628. In dat jaar koopt Daem Jansz. Van Outshoorn de herberg van Cornelis Cornelissen van Oostweert. Het totale pand wordt als volgt omschreven: "Een seckere huysinge hofstede boomgaert bepotinge ende beplantinge daerop

staende, staende en gelegen aende brugge in desz gerechte streckende van utte Vecht tot achter aenden achterdijck toe".

Binnen het jaar verkoopt Daem op 19 mei 1629 het pand weer door aan Cornelisz. Mathijsz. van Vloten.

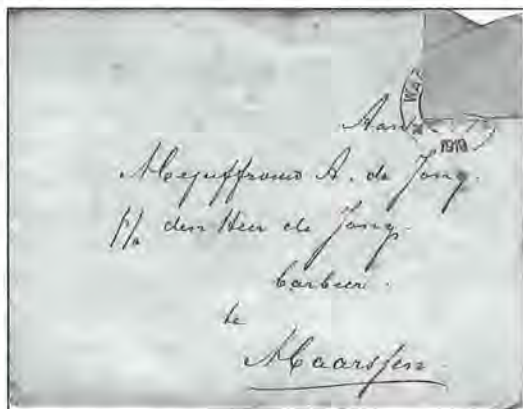
Veertig jaar later is het pand in het bezit van twee eigenaren: Jacob van Clarenburch en Cornelis van Luchtenburgh.

In 1685 koopt Cors Jansz. de Jong het pand voor de somma van 1.450 gulden.

Weer ruim veertig jaar later, in 1728, erft Cornelis Jansz. de Jong de herberg.

Op 3 mei 1752 volgt een heel bijzondere overdracht. Wilhelmus van de Eenhoorn, een emeritus predikant, koopt de herberg van Jan Gijsbert van Vianen. Wat moet een gepensioneerde dominee uit Arnhem nu met een herberg!

In 1849/50 wordt het pand bewoond door de tapper/winkelier Teunis Dijkstra, die elf jaar later wordt opgevolgd door Arie Klarenbeek. Hij is tevens de laatste tapper van het pand. In 1902 komt er namelijk een barbier te wonen: Johannes Pieter de Jong (die overigens al vanaf 1895 op de bovenverdieping woonde, want deze ruimte werd al vanaf 1870 verhuurd). De barbierzaak is geen vetpot en de verdiensten van zijn dochter Johan-

Afb.1

na Maria, of Mie zoals ze wordt genoemd, zijn onontbeerlijk voor een goede boterham. Ook heeft barbier De Jong nog bijverdiensten uit het verhuuren van de bovenverdieping aan de winkelier Hildebrand. Latere bekende bewoners van de bovenverdieping zijn de verloskundige Lena Steur en de postbodes Arie Goenee en Hendrik Koekkoek.

Mie de Jong heeft een strijkerij in hetzelfde pand. Ze overlijdt in 1941. Ik ben in het bezit van een schrijven uit 1919 (afb. 1), waarin Mie uit het testament van Mej. G. Blom een bedrag van 2.000 gulden erft, een groot bedrag voor die tijd!

Barbier de Jong heeft een kostganger, Hendrik Bosch, die elektricien is bij de 'lichtfabriek van Wolff' en als in 1925 barbier De Jong ermee ophoudt begint Bosch in het pand een elektriciteitszaak.

In de krant *Het Nieuws voor Maarssen, Maarsseveen, Zuilen en Tienhoven* van 18 september 1925 staat het volgende stukje:

"Het huis is dermate veranderd dat men den ouden scheerwinkel van de Jong, met de antieke koperen scheerbekken voor de ramen er niet meer uit zou terugvinden. Aannemer Mook heeft een moderne winkel geschapen tot verfraaiing van de Kaatsbaan. Ook schilder Veldkamp en meubelmaker Van Rooijen hebben zich op uitstekende wijze van hun taak gekweten".

Hendrik Bosch overlijdt in 1947 en zijn vrouw zet

de zaak voort tot eind 1966.

In de *Magneet* van 24 mei 1957 lezen we dat de zaak verbouwd wordt en vervolgens heropend. De opdrachtgevers zijn de toenmalige eigenaren mevrouw Bosch en de heer Wim Boot. De uitvoerder is de firma Van Vredendaal, de schilder is de heer Van den Akker.

Dankzij deze modernisering is de Kaatsbaan weer een stukje moderner geworden. In 1981 overlijdt mevrouw Bosch en wordt het bedrijf nog tot 1993 door Wim Boot voortgezet. Het pand wordt gesplitst in een winkel beneden en een woonruimte boven. De woonruimte krijgt een eigen ingang aan de Langegracht met (een nieuw) nummer 57.

In 1997 start Zuster Francina een bistro in het pand. Na drie jaar komt er een CD-winkel en momenteel kan men er dameskleding kopen.

Cees Bloemendaal

Noot:

1) Tijdens het schrijven van deze aflevering kom ik toch nog oudere informatie tegen. Bij het jaartal 1440 vind ik de volgende tekst: "Een hofstede in Maarssen bij de brug, strekkend van de Vecht tot de achterdijk, toebehorend aan Jan Woutersz.". Het kan niet anders dan dat deze tekst over het hoekpand gaat.

Kaerte van Goudesteyn en Silversteyn

Inleiding

De Amsterdamse protestantse leerlooier en handelaar Jan Jacobszn. Bal alias Huydecoper kocht op 1 mei 1608 de boerderij Gouden Hoeff. Dit feit heeft in de loop der eeuwen grote gevolgen gehad voor Maarssen, ook nu nog. Sinds januari 1961 is het gemeentelijke bestuurscentrum op die plaats gevestigd. De koop van 1608 is dit jaar 400 jaar geleden. Naar aanleiding hiervan wordt - met als uitgangspunt een getekende kaart - in een wat uitgebreider artikel aandacht besteed aan de Huydecopers en hun gebruik van deze plaats. Elders in dit blad staan nog twee bijdragen over de familie.

Met de instelling van de Bataafse Republiek in 1795 kwam er een grote politieke verandering. Prins Willem V vluchtte naar Engeland. Onder meer mochten al vrij spoedig de ambachtsheeren en -vrouwen hun heerlijke rechten niet meer uitoefenen. Enkele jaren na het instellen van het nieuwe bewind maakte de toen 63-jarige Jan Elias Huydecoper (1735 - 1808), heer van Maarssveen, in 1798 een waardevolle tekening in de vorm van een kleine landkaart. Bovenaan de oprolbare kaart staat:

Kaerte van Goudesteyn, en Silverseyn:

Zooals die nog waaren in 1750 ¹⁾

De weergave betreft de situatie van enkele jaren vóór de bouw van het huidige Goudestein in 1754. Het is niet duidelijk wat de motivering van Jan Elias is geweest voor deze tekenarbeid. Was hij bang dat door de nieuwe politiek de in bijna twee eeuwen opgebouwde macht en het bezit van de familie verloren zouden gaan? En dat de herinnering daaraan zou verdwijnen? Of is de tekening bedoeld als een persoonlijke herinnering, want de indeling van het door zijn ouders en hun gezin gebruikte Silverstein is vrij gedetailleerd weergegeven (afb. 8). Daardoor wordt duidelijk dat de toenmalige heer van Maarssveen, de vader van Elias, in 1750 niet in Goudestein woonde. De te-

Afb. 1 Jan Elias Huydecoper (1735-1808). Hij is de maker van de tekening, afgebeeld op de middenpagina's van dit blad. Afbeelding Iconografisch Bureau.

kening kan ook gemaakt zijn door Jan Elias om zijn oudste zoon Joan een plezier te doen. Zoals verderop zal blijken, werd deze een jaar eerder in 1797 eigenaar van Goudestein. De tekening geeft de situatie weer van 1750. In die tijd bestond er in de familie Huydecoper grote spanning over de opvolging als heer van Maarssveen en over het bezit van Goudestein. De maker van de afbeelding, Jan Elias Huydecoper, geboren in 1735, moet als opgroeiende jongen de spanning in die jaren gevoeld hebben. Hij was de oudste zoon van de toenmalige heer van Maarssveen. Zijn toekomst stond op het spel. Ook daarover volgt

hierna meer. Hoe het ook zij, we kunnen de tekenaar dankbaar zijn voor de gegevens over het huis Silverstein en die over de tuin van Goudestein en Silverstein. De afbeelding is in 2004 door de familie Huydecoper geschonken aan de gemeente Maarssen, bij de herdenking van het 250-jarige bestaan van het huidige huis Goudestein. De tekening was tot dan toe voor de buitenwereld onbekend. Hij is in bewaring gegeven bij het Archief Vecht en Venen. Met als centrale illustratie de getekende kaart en aan de hand van wat losse gegevens, volgt hierna iets over het bewonen van Goudestein en Silverstein en over het gebruik van de tuin en omgeving door de Huydecopers tot ± 1750²⁾. Vooraf worden, in verband met de opvolgingsproblemen, wat genealogische gegevens beschreven over de afstamming in mannelijke lijn³⁾. Tot slot volgen nog enige opmerkingen naar aanleiding van de tekening.

Opvolging en problemen daarbij

Jan Jacobszn. Bal (1541-1624) kwam in 1608 in het bezit van de Gouden Hoeff. Dat was precies op de helft van de 80-jarige oorlog tijdens het bewind van prins Maurits. Eén jaar later ging het Twaalfjarig Bestand in, dat duurde tot 1621. In dat jaar is de West-Indische Compagnie opgericht. Ondanks de oorlog met Spanje ging het De Republiek steeds beter in economisch opzicht. Dat gold vooral voor Holland en Zeeland. Aan het begin van de periode die de Gouden Eeuw wordt genoemd, liet zoon Joan Huydecoper I (1599-1661) in 1628 de hoeve verbouwen tot buitenhuis, met behoud van een boerderijgedeelte⁴⁾. Dat was in de tijd dat stedsdwinger en kunstminnaar stadhouder Frederik Hendrik van 1625 tot 1647 aan het bewind was. In 1641 werd Joan I Heer van Maarsseveen en noemde zich voortaan Huydecoper van Maarsseveen. Hij bepaalde en liet beschrijven dat steeds de oudste zoon van de oudste zoon moest opvolgen. Deze erfde dan de titel heer van Maarsseveen en de buitenplaats Goudestein. Joan I werd in 1661 opgevolgd door zijn enige zoon Joan Huydecoper II (1625-1704). Deze trouwde begin maart 1656 met Sophia Maria Coymans (1636-1714). Zeven van hun kinderen bereikten de volwassen leeftijd,

Afb. 2 Dit bekervormige glas uit 1660 bevindt zich in het Rijksmuseum te Amsterdam. Het is versierd met voorstellingen van vier werelddelen. Joan Huydecoper personifieert Europa. Hij staat voor Goudestein, dat is weergegeven in de situatie van na de verbouwing van 1645. In zijn linkerhand houdt hij een schild met zijn wapen. Foto uit het blad *Antiek*, 8e jaargang, nr. 6, 1974.

waarvan vier zonen: Johannes (1656-1703), Baltasar (1664-1686), Josef (1667-1709) en Jan Elias (1669-1744). Toen Joan II in 1704 moest worden opgevolgd, ontstond een juridisch probleem. Zijn oudste zoon en beoogd opvolger Johannes stierf al in 1703. Joan II heeft toen nagelaten de opvolging opnieuw afdoende te regelen. Oudste zoon Johannes was ten tijde van zijn overlijden nog geen heer van Maarsseveen en de oudste zoon van Johannes was op het moment van de opvolging in 1704 pas 13 jaar. De rechtspositie van de minderjarige kinderen van de overleden Johannes werd in de loop van 1703 binnen de familie Huydecoper extra zwak, doordat in hetzelfde jaar ook hun moeder, Maria Temminck, overleed. Een familieraad in 1704 besliste dat Josef, de derde, maar toen oudste zoon van Joan II, moest opvolgen. Hij noemde zich voortaan heer van Maarsseveen. Goudestein bleef nog in gebruik van zijn moeder Sophia Maria Coymans tot haar dood in 1714. Bij de regeling van de opvolging heeft waarschijnlijk in het

voordeel van Josef gewerkt dat hij nogal gezien was in de familie door zijn capaciteiten en zijn prettige karakter. Josef had geen sterke gezondheid, hij overleed in 1709. Toen volgde zelfs Jan Elias op, de vierde zoon van Joan II. Ook toen leverde de opvolging in de familie, althans naar buiten toe, niet al te veel problemen op. Wel ontstond er enige onrust over de vererving van Goudestein. Daarover volgt verderop meer. De veertigjarige Jan Elias zag op tegen de verantwoordelijkheid, maar hij zou nog 35 jaar als hoofd van de familie fungeren tot zijn dood in 1744. Bij de kinderen van de eertijds beoog-

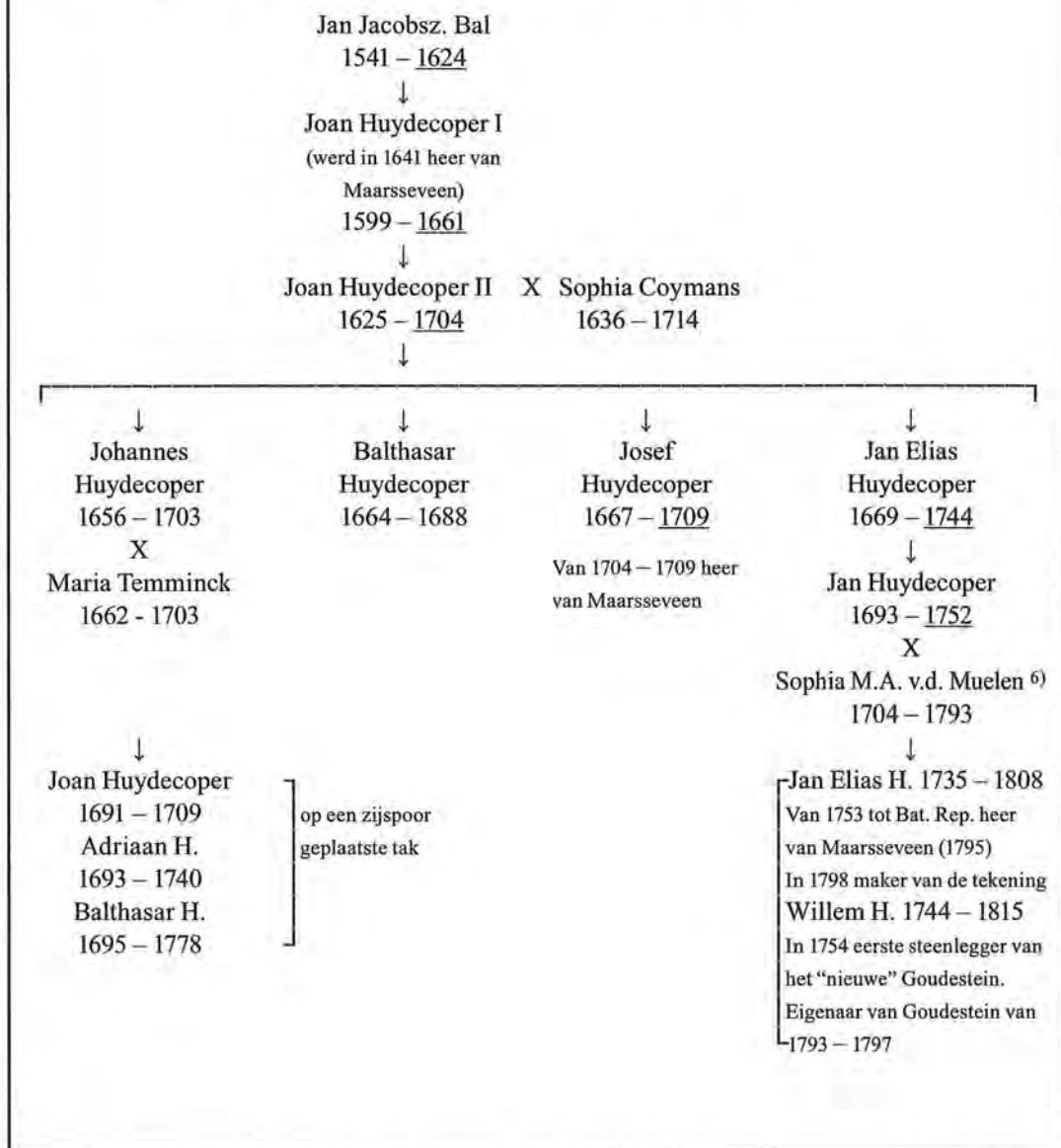

Afb. 3 Situatie rond 1665. Goudestein met speelhuis in de voortuin en met een gemetselde toegangspoort bij het Zandpad. Schilderij van Jan van der Heyden, particuliere collectie.

de opvolger Johannes leefde onderhuids wel degelijk het gevoel dat hun tak van de familie in 1704 ten onrechte op een zijspoor was gezet. Johannes had drie zoons toen hij overleed. Waarschijnlijk hebben in 1709 bij de opvolging door Jan Elias en in de jaren daarna Balthasar en een toen nog in leven zijnde oudere broer ook zijn vier zusters zich naar buiten toe rustig gehouden uit waardering over de rol die hun oom in hun leven speelde. Maar toen oom Jan Elias in 1744 overleed en diens oudste zoon Jan (Joan) 1693-1752 hem opvolgde, kwam neef Balthasar (49 jaar) in het geweer. Hij was inmiddels een bekende schrijver en dichter. Balthasar spande een rechtszaak aan, die hij won. Jan Huydecoper en zijn directe familie lieten het daar niet bij zitten. Een slepende zaak volgde. Moe van de langdurige en langzamerhand uitzichtloze familiekwestie werden tenslotte in 1753 onderhandelingen tussen beide partijen gevoerd. Jan Huydecoper was inmiddels in 1752 overleden. Hij was heer van Maarsseveen en door zijn eerste huwelijk ook heer van Nigtevecht en verder bezitter van Goudestein. De door de rechter aan de familietak van Balthasar toegewezen rechten werden door de weduwe van Jan, Sophia Maria Agatha van der Muelen (1704-1793), voor f 38.000,- afgekocht. Door het betalen van de afkoopsom werden de opvolgingsrechten veilig gesteld van

haar toen 18-jarige oudste zoon, die naar zijn opa Jan Elias was genoemd. Hij kon heer van Maarsseveen worden. De nare familievete was uit de wereld. Dat zorgde er voor dat de daadkrachtige Sophia M.A. nu de handen vrij had voor andere zaken. De nieuwe situatie leidde in 1754 tot de realisering van een al langer bestaande wens, het bouwen van een nieuw huis Goudestein. Zonder de familieproblemen was het waarschijnlijk nog tijdens het leven van Jan gebouwd, mogelijk zelfs kort na zijn aantreden als heer van Maarsseveen in 1744. Gezien het verloop van de familiekwestie was 1754 het eerst mogelijke jaar waarin het nieuwe Goudestein gebouwd kon worden. Het bouwen van het huis door Sophia M.A. houdt in dat zij na de dood van haar echtgenoot in 1752 de beschikking kreeg over Goudestein. Haar tweede zoon Willem (1744-1815) leek meer betrokken bij het huis Goudestein dan oudste zoon Jan Elias⁵⁾. Willem legde in oktober 1754 de eerste steen en hij is na het overlijden van zijn moeder in 1793 tot 1797 bezitter geweest van Goudestein. Hij erfde de titel heer van Nigtevecht. Willem verkocht de buitenplaats in 1797 aan Joan Huydecoper (1769-1836), de oudste zoon van Jan Elias. Met Jan Elias zijn we terug bij het begin van dit artikel, hij was in 1798 de maker van de bijzondere kaart van Goudestein en Silverstein.

Vereenvoudigde stamboom m.b.t. de hiervoor beschreven opvolging

Het gebruik van Goudstein en Silverstein

Joan Huydecoper I is de belangrijkste ontwikkelaar geweest van Nieuw-Maarsseveen en daarbij ook van Goudestein. In 1628 liet hij de hofstede Gouden Hoeff verbouwen tot de buitenplaats Goudestein. In 1645 werd de aan het huis Goudestein vastgebouwde boerderij verwijderd. Er kwam op die plaats een uitbreiding aan het

huis Goudestein, waarschijnlijk onder leiding van architect Vingboons⁷⁾. Het huis werd voorzien van een achtkantig sier- en uitzichttorentje, bekroond door een windwijzer met de figuur van een boogschietende centaur (paard met bovenlijf van een mens). Lucas Rotgans schreef aan het eind van de 17e eeuw over het torentje de volgende dichtregels:

*"...ik spoei mij omhoog,
Opdat mijn zangheldin haar oog
Van deezen rondgebouden tooren
Verlustige in de beemden, rijk,
Van tuyn, en klaver. 'k Hoor de koejen
Met opgezwollen uyers loeien."*

Joan I verfraaide een groot deel van Nieuw-Maarsseveen tot een parkachtig geheel, bestaande uit enkele tientallen kleinere en grotere buitenplaatsen. Blijkbaar stak hij heel veel tijd in zijn Maarsseveen, want toen in 1649 de Braziliaanse posten van de West-Indische Compagnie verloren gingen, werd in een pamflet in Amsterdam de spot gedreven met o.a. de medebewindvoerder van de compagnie Joan Huydecoper die meer aandacht leek te hebben voor zijn buitenplaats in Nieuw-Maarsseveen ⁷⁾. Hij was nogal opportunistisch ingesteld en eer en macht waren heel belangrijk. Mede daardoor kreeg hij problemen met een deel van de Maarsseveense bevolking. De bouw van een poldermolen aan de Zogwetering leidde rond 1648 tot een hoog oplopend conflict met de Maarsseveense ingelanden ⁸⁾. Het samenzijn in Goudestein van Joan I en zijn enige zoon Joan II was, door beider moeilijke karakter, meestal geen succes. Op den duur werd hun verhouding er een van gewapende vrede. Ze waren tot elkaar veroordeeld.

Uit het testament van de in 1661 overleden Joan I blijkt onder meer dat hij een stuk van het grondgebied van Goudestein had afgescheiden waarop het buitenplaatsje Silverstein werd ontwikkeld. Waarschijnlijk is dat gebeurd rond 1645 bij de verbouwing van Goudestein. Op de plaats van het oorspronkelijke huis Silverstein stond al een bouwswel. Werd dat verbouwd tot het buitenhuis of werd er op die plaats een nieuw huis gebouwd? Op gezette tijden werden Silverstein en Goudestein verhuurd, maar nooit tegelijkertijd. Rond 1650 huurde de Amsterdamse koopman De Sandra Goudestein voor vijf jaar, huurprijs f700,- per jaar. De tweede dochter van De Sandra werd in Goudestein geboren. Deze verhuurperiode van Goudestein maakt het inderdaad waarschijnlijk dat Silverstein toen al bestond, zodat

Joan Huydecoper toch in Nieuw-Maarsseveen kon verblijven. Zijn vrouw was al in 1647 overleden.

Zowel tijdens het 'bewind' van vader als van zoon Joan Huydecoper bezochten regelmatig wetenschappers, beeldend kunstenaars en schrijvers Goudestein. Joan I had een speciale belangstelling voor architectuur en werkte veel samen met architect Vingboons ⁷⁾. Schilder Jan van der Heyden vond in Nieuw-Maarsseveen een aantal onderwerpen voor zijn schilderijen waaronder de buitenplaats Goudestein (afb. 3) ⁹⁾. Joan bezat behalve in zijn huis in Amsterdam ook in Goudestein een kunstgalerij met schilderijen en beeldhouwwerken. Van een aantal daarvan was het onderwerp ontleend aan de oudheid ¹⁰⁾.

Een geliefde bezigheid was het wandelen door het Nieuw-Maarsseveense lanengebied. Zeker nadat in 1647 het Meerhofstede-gebied aan het bezit in Nieuw-Maarsseveen werd toegevoegd. Er werd gesproken over de grote tour ¹¹⁾. Dat was een wandeling waarbij de Meerhofstede en verder nog een groot deel van Nieuw-Maarsseveen betrokken was. De fraaie route kende de nodige afwisseling, met op een aantal plaatsen mooie vergezichten. Het land ten zuidoosten van de Klokjeslaan en ten oosten van de Zogwetering bestond uit een agrarisch - en bosgebied. Ten noordoosten van de laan was het gedeelte van Maarsseveen dat uit een flink aantal kleinere en wat grotere buitenplaatsen bestond. Uiteraard had de kleine tour een geringere omvang. Huydecoper bezat alle wegen in het gebied. Het waren allemaal lanen. Goudestein en Silverstein waren het begin en het einde van de wandelroutes. De familie vermaakte zich ook met lezen. Door de literaire belangstelling van zowel Joan I als Joan II had Goudestein een goede bibliotheek. In dit verband past het wel om te vermelden dat, in de zomer van 1640, P.C. Hooft met zijn gezin op de buitenplaats logeerde. Ook Constantijn Huygens bezocht Goudestein, maar waarschijnlijk om een andere reden dan Hooft. Het was de tijd van het eerste stadhouderloze tijdperk van 1650-1672. Huygens was oranjegezind en Huydecoper stond aan de kant van de Amsterdamse regenten. Hij had veel invloed in die stad.

Het mogelijk belangrijkste doel van Huygens' bezoek aan Goudestein, van 19 augustus tot 22 augustus 1656, kan het best gezien worden als het op diplomatieke wijze voeren van politieke gesprekken in de rust van Nieuw-Maarsseveen. Hij zorgde voor de oranjegezinde lobby. Huydecoper had een andere mening maar ontving Huygens met de nodige gastvrijheid. Daar getuigt een drietal gedichten van waarin Huygens de lof zingt van Goudestein en zijn verblijf daar. Meer hierover is te lezen op blz. 42 van de 11e jaargang van dit blad in een bijdrage van Gary Schwartz.

Joan I ontving een gouden penning toen hij in 1655 in Berlijn namens Amsterdam gefungeerd had als peetvader bij de doop van de eerste zoon van de keurvorst van Brandenburg. Het gezelschap bestond behalve Joan Huydecoper I uit stadssecretaris mr. Joan Corver, zoon Joan Huydecoper II, Pieter de Graeff, oudste zoon van de bekende burgemeester Cornelis de Graeff, Harmen, zoon van burgemeester Jan van de Poll, verder een hofmeester, een koetsier, vier knechts en vier soldaten. Toen men na bijna zes weken in de Republiek terugkeerde, werd eerst Goudestein aangedaan, dat in die periode niet verhuurd was. Pas anderhalve dag later, in de loop van 4 juni 1655, werd Goudestein verlaten en die namiddag werden Huydecoper en zijn begeleiders groots ingehaald in Amsterdam. Aldus maakte hij zijn *'heerlijke intrede'* in de stad, geëscorteerd door 70 sierlijk uitgedoste ruiters. Verder werd hij onder meer vanuit het nog niet officieel geopende stadhuis op De Dam door de *'Heeren met hunne vrouwen en kinderen'* toegewuifd. Het moet voor de decorumgevoelige Heer van Maarsseveen een dag van glorie zijn geweest. Spoedig keerde hij terug naar Goudestein om de zomer in Maarsseveen door te brengen¹²). In de zomer van 1661 vond, als vervolg op het bezoek aan Berlijn, een belangrijke gebeurtenis plaats op Goudestein. Joan I en Joan II ontvingen daar toen de keurvorst. Tijdens het hoogtepunt van de Gouden Eeuw vorstelijk bezoek in Nieuw-Maarsseveen! Vele handen zullen nodig geweest zijn om Goudestein en Nieuw-Maarsseveen op te doffen. Waarschijnlijk ging het de vorst niet alleen om een beleefdheids-

bezoek aan de peetvader van zijn oudste kind. Joan Huydecoper was een heel belangrijke vertegenwoordiger van het machtige Amsterdam. Ook bij dit bezoek aan Goudestein moet de politiek een belangrijke rol gespeeld hebben, waarbij zeer waarschijnlijk opnieuw de oranje-lobby een plaats kreeg, want de keurvorst was door zijn huwelijk met de oudste dochter van prins Frederik Hendrik nauw bij de Oranjes betrokken. Goudestein, sinds 1961 het centrum van de gemeentelijke politiek, was dus al 350 jaar geleden op gezette tijden een plaats waar politiek bedreven werd. Toen Joan II die zomer zag dat zijn vader nog maar kort te leven had, bezocht hij hem regelmatig op Goudestein. Half oktober keerde Joan I van Goudestein ziek terug in Amsterdam. Ongeveer een week later overleed hij.

Joan II ging graag naar Goudestein als hij geen verplichtingen had. En zo verbleef hij ook buiten de vakanties vaak in Nieuw-Maarsseveen. Per koets of te paard duurde de reis ongeveer vijf uur, per trekschuit zes uur. Hij tuinierde graag en in het voorjaar was hij meestal druk met planten en snoeien. Ook het kweken van fruit verschaftte hem veel genoeg. Zoals de tekening aangeeft zijn er in 1675 enkele wijzigingen in de tuin aangebracht. Het kweken voor plezier van taxusboompjes groeide uit tot een aantrekkelijke handel. Buiten de tuinbezigheden ging hij graag paardrijden, vissen of wandelen (grote of kleine tour). Paardrijden werd in de loop van de 17e eeuw, met de komst van betere verbindingen over water, meer als vrijetijdsbesteding beoefend. Dat is onder meer te zien op een schilderij van Jan van der Heyden *'Gezicht op Goudestein'* en op de kaart *'Een gedeelte van de Heerlyckheyt Maersseveen'* (1690 – 1691). Hoewel, in mindere mate deden vrouwen dat ook. Huispoëet Jan Vos schreef: *"Toen mejuffrouw Leonora Huidekoopers van Maarsseveen te paardt reedt"* en hij dichtte vervolgens in navolging van Vergilius: *"Dus zag men Dido op haar fier klepper praelen."*¹³) Reed Joan II in de zomer te paard naar Goudestein, dan probeerde hij onderweg leeuweriken te schieten. In Maarsseveen schoot hij graag op kwartels. Een enkele keer als het ijs sterk genoeg was schaatste de sportieve

burgemeester van Amsterdam naar Goudestein. De verhouding met de Maarssense bevolking was niet altijd optimaal. Rond 1670 probeerde Huydecoper ds. Westerhof, de echtgenoot van zijn zuster Constantia, een predikantsfunctie in de Maarssense kerk te bezorgen. Toen dat niet gladjes ging, achtte hij het niet raadzaam om zijn eer en reputatie in de waagschaal te leggen in de strijd met die ondankbare mensen die aan zijn vader zaliger de bloei en welvaart van hun dorp te danken hadden ¹⁴). Wel werd hij peetvader van het kind van de schout van Maarssveen. En in een joviale bui dronk hij een glaasje met z'n werklieden.

Het verblijf van de familie in Goudestein verliep niet steeds gemakkelijk. In 1665 had de vrouw van Joan II, Sophia Maria Coymans, daar een miskraam van een tweeling. Voor Sophia betekende verder de jaarlijkse voorjaars schoonmaak van zowel het huis in Amsterdam als van Goudestein een steeds terugkerende grote zorg. In 1679 werd zij ziek nadat ze zich op Goudestein bezig had gehouden met de schoonmaak. Haar toestand werd zo ernstig dat Huydecoper een dokter uit Utrecht naar Goudestein liet komen. Hij stuurde daartoe een wagen van Goudestein naar Utrecht. Pas na zes dagen was Sophia koortsvrij en kon de dokter vertrekken. Maar Sophia moest nog een maand in Goudestein blijven om voldoende te herstellen om naar Amsterdam te kunnen reizen.

In de zomer een jaar eerder verveelde de toen 20-jarige oudste dochter Maria zich op Goudestein. Ze hield zich onder meer bezig met het stoppen van de sokken van haar jongere broertjes. In het najaar kon ze Goudestein verlaten om met haar broer Johannes naar Frankrijk te reizen. Huydecoper wist tijdens het rampjaar 1672 te voorkomen dat zijn bezittingen in Nieuw-Maarssveen werden verwoest. Dochter Maria bezocht in 1679 tijdens haar verblijf in Frankrijk een bekende van haar vader, een officier die de plundering van Goudestein en de rest van Nieuw-Maarssveen in 1672 had helpen voorkomen. Over de wijze waarop Huydecoper dat regelde, raakte hij jaren later nog in ernstige verlegenheid ¹⁵). Maria trouwde in 1683 met Pieter Reael. In 1684 ontstond een vervelende kwestie. Maria was herstellende van

een heel moeilijke eerste bevalling. Hoewel erg verzwakt door het gebeurde was ze opnieuw in verwachting. Haar moeder raadde haar aan naar Goudestein te komen en Maria reisde af, tot woe-de van haar echtgenoot. Deze maakte vervolgens een vreselijke ruzie met zijn schoonmoeder in Goudestein en dwong zijn bedroefde vrouw met hem mee te gaan.

In september 1675 beleefden de oudste zoon Johannes en zijn moeder enkele spannende dagen in Goudestein. Johannes, die een half jaar daarvóór zijn studie in Leiden was gestart, had zich in september bij zijn familie in Goudestein gevoegd. Juist in die dagen overleed een stadssecretaris van Amsterdam. Joan Huydecoper reisde onmiddellijk naar Amsterdam om te proberen Johannes in die functie benoemd te krijgen. Hij zorgde steeds dat de achterblijvers op Goudestein op de hoogte bleven van de vorderingen. Het waren spannende dagen vooral voor Johannes. De functie zou het begin van zijn carrière betekenen. Toen de zaak beklonken was, werd Johannes door een bode opgehaald van Goudestein. De jongeman werd één van de stadssecretarissen van Amsterdam. Hij was nog geen 19 jaar en had geen enkele ervaring.

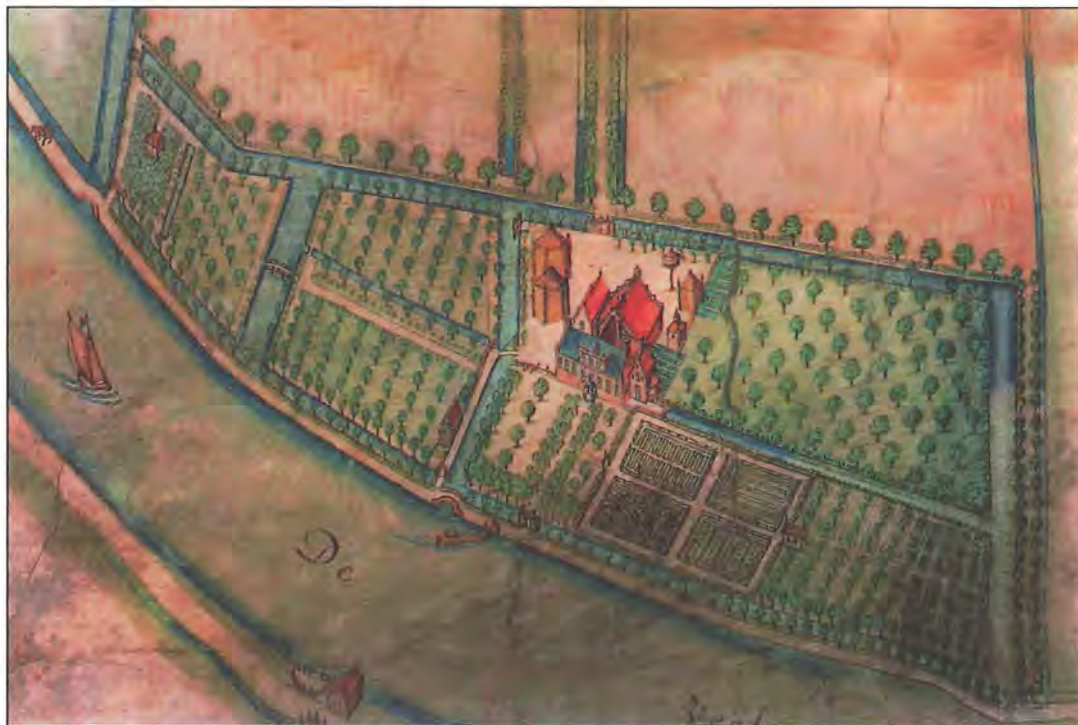
Johannes had nogal wat problemen bij zijn huwelijksplannen. Soms was het plan al zover gevorderd dat de ouders van de mogelijke bruid al op Goudestein werden uitgenodigd als voorbereiding op de eigenlijke onderhandelingen. Maar dan lukte het tenslotte toch niet. Eindelijk, op zondag 16 juni 1686, had de toen 29-jarige Johannes het jawoord van Maria Temminck. De volgende dag stuurde hij een knecht met het goede bericht naar Goudestein. Zijn vader, die van Goudestein op weg was naar Amsterdam, trof de bode bij Abcoude. Op 16 juli 1686 vond de huwelijksvoltrekking plaats. Evenals zijn grootvader en vader had Johannes literaire belangstelling en hij raakte onder meer bevriend met dichter Lucas Rotgans (1654-1710). Deze werd na Jan Vos de huispoëet van de familie Huydecoper. Goudestein en de tuin vormden enkele malen het onderwerp van zijn werk.

Naast rust en vele geneugten die het leven op de

buitenplaats bood, waren er ook, zoals al bleek, nare ervaringen en spanningen. Joan Huydecoper II was geen gemakkelijke man, hij was ego-centrisch en licht ontvlambaar als hij meende dat hem of zijn naaste familie onrecht werd aangedaan. Kort na zijn huwelijk kreeg Johannes naast zijn Amsterdamse huis de beschikking over de kleine buitenplaats Silverstein. Deze was weliswaar verhuurd, maar door financiële problemen was de huurder vertrokken. De verhouding tussen de familie Huydecoper en de vrouw van Johannes, Maria Temminck, was aanvankelijk goed, maar werd geleidelijk minder prettig en deze raakte in 1694 zelfs zeer gespannen. Ruzies volgden, toen Joan Huydecoper in dat jaar al zijn politieke macht verloor. Het ontzag voor haar schoonvader verminderde duidelijk. Eerder al in 1689 had een conflict met koning/stadhouder Willem III Joan geen goed gedaan. De eergevoelige, ambitieuze Maria zag daardoor haar

aanzien tanen. Ze nam dat haar schoonfamilie kwalijk. In februari 1697 ontstond een grote ruzie. Een paar maanden later zocht Joan Huydecoper weer wat toenadering; hij schonk Johannes vier taxusboompjes. Maar het duurde daarna nog tot in de zomer in Nieuw-Maarsseveen voor het weer goed kwam. Vervolgens werd de hele familie uitgenodigd op Silverstein. In 1699 ging het weer fout toen in de zomer nogal wat familieleden logeerden in Goudestein en Silverstein. Bij een uitnodiging om gezamenlijk op Silverstein te komen, bleef Joan Huydecoper in Goudestein. Toen hij na een paar dagen zijn gasten op Goudestein uitnodigde, bleef schoondochter Maria in Silverstein. Pas op kerstavond kwam het weer enigszins goed. Toch bleef de toestand in het vervolg er een van gewapende vrede. In de lente van 1703 bezocht Johannes met z'n vrouw en kinderen Goudestein. Zijn vader, inmiddels 78 jaar, was daar herstellende van een jichtaanval. Johannes

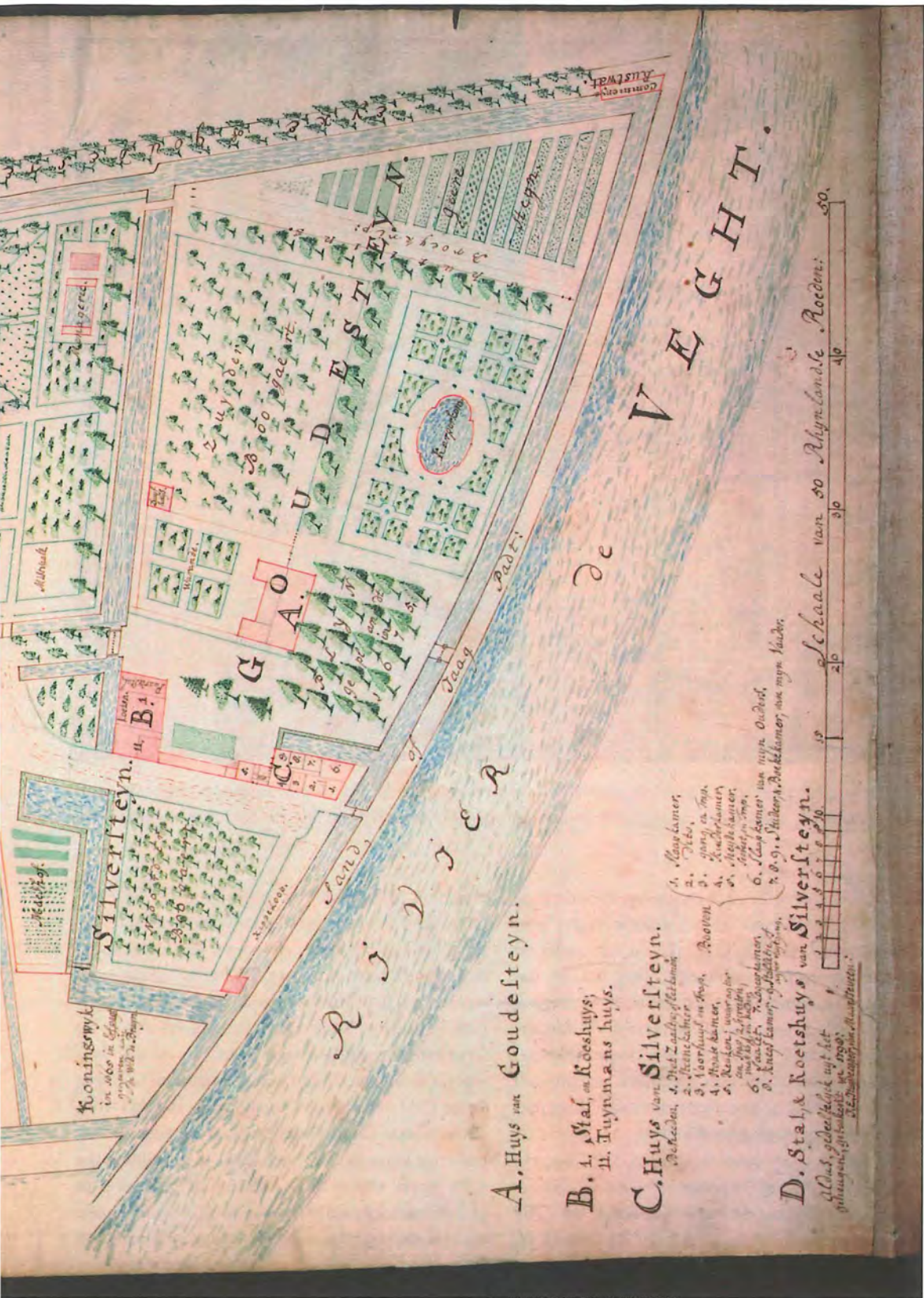
Afb. 4 Situatie in 1629, kort na de bouw van het eerste Goudestein, nog met een boerderij aan de achterzijde. Detail van een afbeelding gemaakt door Balthasar Florisz. Van Berckenrode. Afbeelding Het Utrechts Archief.

Kaerte
van
GOUDESTEYN, en SILVERSEYN:
Zoo als die nog waaren in 1750.

Afb. 5 De Noorderlaan is de huidige Endelhovenlaan, die toegang biedt tot de parkeerplaats van het Gemeentelijk Administratief Centrum. De 'Oprey Laan' in het midden is waarschijnlijk in 1754 vervangen door de toen

A. Huys van Goudesteijn.

B. 1. Stal, en Koeshuys;
II. Tuynmans huys.

C. Huys van Silversteijn.

D. Stal, en Koeshuys van Silversteijn.

1. Slaapkamer,
2. Keuk.
3. gang en trap.
4. Kamerkamer,
5. slaapkamer,
6. schied. in tro.
7. 8. 9. Slaapkamer van mijn oudst.
10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50.

Schaale van 50 Rhynlandse Roeden: 50.

atiekantoor. Van de laan rechts loopt nu nog een klein gedeelte in de oorspronkelijke richting. Dit is het eerste stukje van de gangsweg die nu nog gebruikt wordt. Afbeelding Archief Vecht en Venen.

Afb. 6 De achterzijde van Goudestein, nog vóór de tuinverandering die Joan Huydecoper II in 1675 tot stand bracht. Zie in dit verband de tekening op de vorige twee pagina's. Schilderij van Jan van der Heyden, particuliere collectie.

werd tijdens deze bezoeken erg ziek en ging met een gehuurde trekschuit enkele dagen later naar Amsterdam. Zijn kinderen en zijn vader en moeder bleven in Goudestein achter. Na vier dagen kwam er een bericht dat het heel slecht ging met Johannes. Onmiddellijk vertrok de familie naar Amsterdam. Ruim een dag na hun aankomst stierf Johannes. Door zijn overlijden ontstonden een jaar later bij de dood van zijn vader de eerder beschreven opvolgingsproblemen.

Zijn jongere broer Josef volgde in 1704 op. Hij trouwde in 1706 op 39-jarige leeftijd met zijn 22-jarige nicht Sophia Isabella Coymans. In 1707 was zijn gezondheid zo slecht, dat hij besloot sa-

men met zijn zwager, Jan Carel van der Muelen, naar Aken te gaan om daar speciale baden te nemen. Jan Carel was de echtgenoot van Constantia, de jongste zuster van Josef. De berichten uit Aken werden steeds somberder, zodat de achtergebleven familie in grote zorgen verkeerde. Eerst was er op Goudestein overleg tussen Josefs vrouw en Constantia over het al dan niet afreizen naar Aken. Enige tijd later vertrok Constantia opnieuw vanuit Utrecht naar Goudestein om haar moeder op verhuullende wijze het slechte nieuws te vertellen. Juist toen Josefs vrouw naar Aken wilde gaan, kwam er optimistischer nieuws. Er werd zelfs besloten op een voorzichtige wijze de terugreis te aanvaar-

Afb. 7 Borstbeelden van Joan Huydecoper II (1625-1704) en van zijn vrouw Sophia Maria Coymans (1636-1714). De beelden staan in de gang van gemeentehuis Goudestein. Foto Hans van Bommel.

den. In Goudestein werd alvast de kraamkamer beneden in gereedheid gebracht, voor het geval Josef te zwak was om naar zijn kamer te gaan. Josef knapte die zomer in Nieuw-Maarsseveen wel wat op, maar echt gezond werd hij niet. In januari 1708 werd hij vader van een dochter. Tien dagen oud stierf het kind en vier dagen daarna overleed ook de moeder. In 1709 overleed weduwnaar Josef kinderloos. Hij had Silverstein en Goudestein vermaakt aan zijn moeder Sophia Maria Coymans (sinds 1704 weduwe van Joan II), met de bepaling dat de buitenplaatsen bij haar dood het bezit moesten worden van Josefs in 1693 geboren neef Jan (Joan) Huydecoper. Jans vader was Jan Elias (1669-1744), de jongste broer van Josef. Jan Elias werd in 1709 heer van Maarsseveen. Hij was de vierde en jongste zoon van Joan Huydecoper II.

Sophia Maria Coymans, de weduwe van Joan II, bewoonde tot haar overlijden in 1714 nog Goudestein. Zij toonde zich een liefdevolle grootmoeder ten aanzien van haar zeven minderjarige kleinkinderen, die wees waren geworden na de dood van haar oudste zoon Johannes en zijn vrouw Maria Temminck in 1703. Waarschijnlijk

uit respect voor haar, bleef het tijdens de rest van haar leven rustig in de familie over het nalaten op termijn van Goudestein en Silverstein door Josef aan zijn neefje Jan ¹⁶. En hoewel we daar geen gegevens over hebben, lijkt het erop dat Jans vader Jan Elias, toen hij in 1709 Josef opvolgde, aanvankelijk Silverstein als

buitenhuis gebruikte. Later was Gansenhoef zijn zomerverblijf. Na het overlijden van Sophia Maria ontstond er in de familie wel enige onrust over het bezit van Goudestein. Joan I had indertijd immers bepaald dat het heer zijn van Maarsseveen en het bezit van Goudestein aan elkaar gekoppeld waren. Bovendien bestond er in de familie geen eensluidende mening over de gevolgde weg bij de opvolging van Joan II als heer van Maarsseveen. Dat geheel maakte Jan enigszins ongerust. Hij was nu wel de eigenaar van Goudestein maar er was geen zekerheid dat hij er op den duur over zou kunnen blijven beschikken. Het bezit van Silverstein viel niet onder de bepaling. Waarschijnlijk om sterker te staan bij mogelijke eigendomsproblemen voegde hij Silverstein en Goudestein in 1721 samen. Dat Jan er toen één buitenplaats van maakte blijkt uit een transportakte van Goudestein van 14 augustus 1797. Die samenvoeging betekent dat Silverstein slechts circa 75 jaar als zelfstandige buitenplaats heeft gefungeerd. Jan trouwde in 1721 met zijn nicht Agatha Reael. Toen in 1706 de minderjarige Agatha wees werd, na het overlijden van haar moeder, werd ze opgenomen in het gezin van

haar oom Jan Elias Huydecoper. Haar moeder was de eerder genoemde Maria (1658-1706), zuster van Jan Elias en haar vader was de heer van Nigtevecht, Pieter Reael (1650-1701). De latere echtgenoten Jan en Agatha groeiden dus vanaf 1706 in hetzelfde gezin op. Jan verwierf bij zijn huwelijk de titel heer van Nigtevecht. Hij liet het huis Silverstein flink uitbreiden en ging er gebruik van maken (afb. 8). In het huis Goudestein stak hij geen cent. Het werd verhuurd. In familiegedlijsten staat vermeld wie belasting moesten betalen. Dat betrof degenen die daadwerkelijk een pand bewoonden. Zo blijkt dat Goudestein in ieder geval in 1721 en 1722 bewoond werd door mevrouw Muylman, die het huurde ¹⁷⁾. Jan woonde iedere zomer in zijn Silverstein, tot zijn dood in 1752. Weduwe Sophia M.A. van der Muelen - sinds 1733 Jans tweede vrouw - maakte er met haar kinderen nog gebruik van tot 1755. Toen ging ze het gereed gekomen Goudestein bewonen ¹⁸⁾. Waarschijnlijk heeft Silverstein na 1755 zijn woonfunctie verloren en ging het huis dienst doen als bijgebouw voor het nieuwe Goudestein.

De verhouding met de Nederlandse Hervormde Kerk in Maarssen was in het begin van de 18e eeuw veel beter dan vroeger. In 1721 liet de heer van Maarsseveen Jan Elias Huydecoper een onderaardse familiegrafkamer maken; daarboven werd aan de buitenzijde van de noordmuur van de kerk een kapel gebouwd. Deze is vanuit de kerk bereikbaar door een opening in de noordmuur. De toegang wordt afgesloten door een ijzeren hek. Aan de kapelzijde van het hek staat in het ijzer: 1721 JEHK (Jan Elias Huydek(c)oper). De wanden van de kapel worden gesierd door familiewapenborden. In de 18e eeuw ontstond een trend bij regenten om in dorpskerken te trouwen en begraven te worden.

Tot slot van dit gedeelte over het gebruik van Goudestein en Silverstein volgt een samenvatting van Van Luttervelt over het leven op buitenplaatsen aan de Vecht in de 17e en 18e eeuw ¹⁹⁾: *"Bomen en bloemen, het telen van zeldzame vruchten, vissen, jagen en vogels vangen, het maken van tochtjes te paard, per rijtuig of op het water, lezen en dichten, het brengen van bezoeken aan elkaar, het bewonde-*

ren van zijns buurmans lustplaats, verzamelen van allerhande curiosa en het bekijken van eigen en ander-mans collecties en, niet te vergeten het genieten van al het goede dat de aarde voortbracht, tenslotte ook vrijen ...". Wat dit laatste betreft verwijst Van Luttervelt naar een 18e-eeuwse bron, die aangehaald wordt in een bijdrage van J.D. Bastert in het jaarboekje van Oudheidkundig Genootschap Nifterlake 1937 ²⁰⁾. Van Luttervelt geeft met deze samenvatting het charmante gedeelte van het verblijf op de buitenplaatsen weer. Zoals hiervoor bleek was het leven voor de 17e en 18e-eeuwse buitenplaatsbewoners van Goudestein en Silverstein zeker niet altijd rozengleur en maneschijn.

Enkele opmerkingen naar aanleiding van de tekening

De oprijlaan bereikte toen nog op een andere plaats de Diependaalsedijk. Rechts van de toegang tot de Kortelaan stond aan de Diependaalsedijk van ± 1660 tot 1824 het huis Diependaal. Tegenover dat huis was de aansluiting van de oprijlaan van Goudestein. Waarschijnlijk is kort na 1750 - het jaar van de weergegeven situatie op de tekening - bij het bouwen van het huidige Goudestein de tuin aangepast waarbij de oprijlaan verlegd is in de richting van de aansluiting van de Klokjeslaan met de Diependaalsedijk, hetgeen als gevolg had dat de tuin rechts van de oprijlaan in een nogal scherpe hoek eindigde. Dat is op de tekening tussen de C en de K van de naam Diependaelse Dijk te zien. Na afbraak van het buurhuis Elsenburg in 1812 is op een gegeven moment het stuk land daarvan, dat gelegen is tussen de Diependaalsedijk en het Zandpad, aan het grondgebied van Doornburgh toegevoegd. Zowel Doornburgh als Goudestein was in het bezit van een Huydecoper. Bij een herschikking van het grondgebied van beide huizen - rond 1850 - is een deel van de vroegere tuin van Elsenburg bij Goudestein gevoegd. Dit had tot gevolg dat de Timmermanslaan een ander tracé kreeg. Het eerste gedeelte vanaf de Vecht loopt nog in de oorspronkelijke richting. Vóór ca. 1850 was het een rechte laan die de Diependaalsedijk bereikte bij de Klokjeslaan. Aan de krommingen in de huidige laan is te zien welk deel van de tuin van Elsenburg

bij Goudestein is gevoegd. Voor de hand ligt dat deze verandering tot stand is gekomen in of kort na 1850. In dat jaar gingen Joan Huydecoper (1821-1890) en zijn vrouw Louise R.J.A. Ram (1827-1904) in Goudestein wonen, niet alleen in de zomer, het werd echt hun woonhuis. Joan was onder meer van 1856 tot 1868 de gewaardeerde burgemeester van Maarssen en Maarsseveen. Hij bekostigde in 1866 twee waterpompen voor openbaar gebruik, één in de Breedstraat en één in de Achterstraat (Nassaustraat). Hij en Louise waren dus waarschijnlijk verantwoordelijk voor de tuinvergroting van de buitenplaats. Het huis Goudestein werd van het alliantiewapen Huydecoper - Ram voorzien. Het

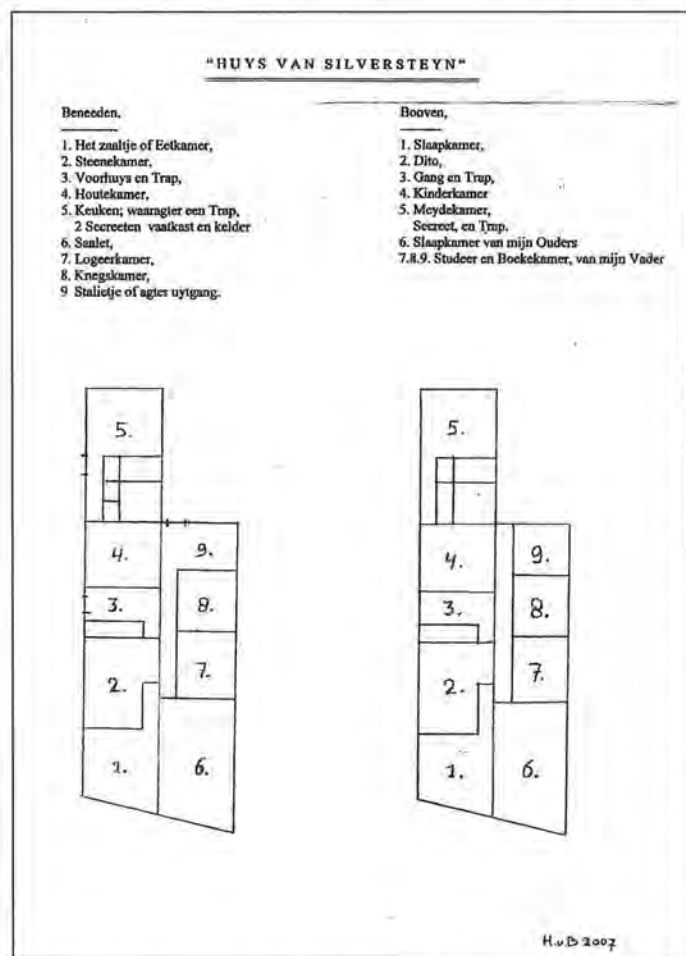
echtpaar heeft duidelijk zijn stempel gedrukt op Goudestein in de 19e eeuw. Voor Joan was het veertig jaar zijn woning. Louise vestigde een record. Zij woonde er vierenvijftig jaar.

Kijkend naar de tekening wordt verder duidelijk dat er tot 1750 nog geen sprake was van alleen een sier- of pleziertuin. Een kwekerij, bouwland, moestuin, broeierij en kleine boomgaarden maakten er het grootste deel van uit. Maar de kleine geometrische siertuin, al bij de verbouwing van Goudestein in 1628 aangelegd, is wel van belang geweest, omdat deze het begin is geweest van enkele eeuwen tuingschiedenis in het gebied van de Vecht ²¹⁾. De rond 1800 verander-

de tuinmode zorgde er voor dat het grondgebied van Goudestein een landschappelijke aanleg kreeg.

Op zoek naar de betekenis van de naam van een gedeelte van de tuin dat Geeresteyn werd genoemd - rechts beneden op de tekening - is het van belang naar de vorm van het stuk grond te kijken. Een Geerakker is een akker die geert, d.w.z. die spits toeloopt. Mogelijk heeft de naam hiermee te maken. Waar het toevoegsel 'steyn' voor diende is geheel onduidelijk. Was het een grapje in de familie? Of was het toevoegsel bedoeld om het onderscheid met de naam aan te geven van een ander stuk tuin op het grondgebied van Goudestein dat Geertje werd genoemd. Zou het verkleinwoord Geertje te maken hebben met het feit dat er sprake is van een smal stuk land dat niet of nauwelijks geert? Wat de herkomst van de namen Geertje en Geeresteyn betreft kan ook nog gedacht worden aan een verband met de naam van één van de dochters van Joan I die Geertuid (1634-1669) heette.

Uit de eerder beschreven opvolgingsstrijd, die in 1750 nog in alle hevigheid woedde, is duidelijk dat

Afb. 8 Een plattegrond van de benedenverdieping en een van de eerste verdieping van Silverstein. Situatie in 1750; zie afb. 5.

het geringere huis Silverstein in de tekening van Jan Elías meer aandacht krijgt dan Goudestein. De commenije Rust Wat - rechts beneden - viel juist buiten de tuin. Was hier een kloosterlijke vestiging waar mensen tijdelijk onderdak kregen? Of was er een herbergachtige situatie voor schippers op de Vecht?

Arie de Zwart (i.s.m. Hans van Bommel)

Noten:

1. De tekenaar heeft de t in Silversteyn vergeten te schrijven, zie afbeelding in het midden van dit blad.
2. Behalve van in de noten genoemde bronnen wordt voor dat deel vooral gebruikgemaakt van Luuc Kooymans: *Vriendschap en de kunst van het overleven in de zeventiende en achttiende eeuw*, 1997.
3. Voor het gemak worden Joan Huydecoper (1599-1661) en zijn zoon Joan Huydecoper (1625-1704) in dit artikel vaak aangeduid met Joan I en Joan II. Voor meer genealogische gegevens zie J.H. Sagel, *periodiek HKM* jaargang 31, blz. 75 t/m 79.
4. Dit is ook het jaar dat Piet Hein de Spaanse Zilvervloot veroverde.
5. Jan Elías kocht in 1772 Doornburgh en dat werd zijn buitenverblijf. Deze buitenplaats - na 1812 vergroot met een gedeelte van het grondgebied van het voormalige Elsenburg - bleef tot 1912 in het bezit van een Huydecoper.
6. Jan Huydecoper trouwde de eerste keer in 1721 met zijn nicht Agatha Reael. Zij was wees. Jan mocht door zijn huwelijk de titel Heer van Nigtevecht voeren. Bij de geboorte van het eerste kind in 1731 overleed de moeder en na enkele dagen ook het kind. Jan trouwde in 1733 voor de tweede keer.
7. K.A. Ottenheim, *maandblad Oud-Utrecht* jaargang 64, blz. 131 t/m 137.
8. W. Smits, *periodiek HKM* jaargang 10, blz. 64 t/m 69.
9. Gary Schwartz, Jan van der Heyden and the Huydecopers of Maarsseveen, *The J. Paul Getty Museum Journal* 11 (1983).
10. J.F.L. de Balbian Verster: *burgemeesters van Amsterdam in de 17e en 18e eeuw*, blz. 39.
11. E.A.J. van der Wal, *Lanenkwartier - Open Monumentendag 1999*.
12. Noot 10, blz. 40.
13. Zie verder Dr. R. van Luttervelt, *De buitenplaatsen aan de Vecht*, 1948, blz. 142.
14. Noot 2, Luuc Kooymans, blz. 363 aldaar noot 15.
15. In 1690 verscheen een aantal pamfletten. In de strijd, die hierover volgde, werd bedreigd met het openbaar maken van brieven die Huydecoper in 1672 aan hooggeplaatste Fransen had geschreven. Hij probeerde daarin een regeling te treffen om zijn bezittingen te sparen. Zie verder noot 2, Luuc Kooymans, blz. 362 noot 13.
16. Kennelijk wilde de kinderloze Josef bij het maken van zijn testament de keuze van zijn opvolger t.z.t. beïnvloeden door Silverstein en Goudestein aan zijn neefje Jan te vermaken. Noot 2, Luuc Kooymans, blz. 239 en blz. 368 aldaar noot 31.
17. Wallie Smits, *periodiek HKM* jaargang 18, blz. 73-74.
18. Tussen 1752 en 1755 is er op die plaats links en rechts van de Vecht grote bouwactiviteit geweest. Tegenover Goudestein werd bij het huis Berestein de R.-K. Kerk gebouwd, die - na latere uitbreiding - dienst gedaan heeft tot oktober 1885.
19. Noot 11 Dr. R. van Luttervelt, blz. 243.
20. Halma schreef omstreeks 1720 over Maarssen: *"Deze plaats is als een Paradijs, waarom ook niet weinige Amsterdamse Israëlieten hier hunne lustplaatsen hebben; doch waardoor de maagdeschaar der Vechtnimfen al wat opspraak lijdt; dewijl onder de eersten wel eenige Faunen worden berekent, en dat de laatste voor geen Vestalen zijn te houden; waarbij komt, dat de vermaaklijkheit der plaatse den wellust schijnt te wekken, daar de spansseeringen bij het bleke maanlicht onder het dichte boomlommer ook veel kunnen toebrengen."* Een faun is een bos- en veldgod van de Romeinen. Een Vestaalse maagd is een zeer kuis meisje. Spanseren is wandelen (spazieren in het Duits).
21. H.M.J. Tromp, *maandblad Oud-Utrecht*, jaargang 64, blz. 142.

Heraldiek op Goudestein

In het artikel 'Eigenaren van Goudestein', zie jaargang 31, no. 3, augustus 2004 van deze periodiek, vermeldde ik dat er in en rond het huis Goudestein op tal van plaatsen heraldische gegevens te vinden zijn en beloofde toen later op dit onderwerp nog eens terug te komen. Een belofte die hierbij alsnog wordt ingelost. De heraldiek of wapenkunde is, zo kan men in 'Encarta Encyclopedie Winkler Prins' lezen: "de wetenschap die zich bezighoudt met de studie van het ontstaan, de ontwikkeling en de betekenis, alsmede van het op de juiste wijze ontwerpen, beschrijven en voeren van (heraldische) wapens".

De heraldiek vindt zijn oorsprong, in het mid-

den van de 12e eeuw, in de met felle kleuren en symbolen beschilderde wapenschilden die de ridders vroeger bij hun gevechten gebruikten. Door hun uitrusting met helmen, die vaak ook het hele gezicht bedekten, konden ze tijdens het gevecht maar weinig zien en was het van groot belang om, zeker voor de medestrijders, toch nog zo goed mogelijk herkenbaar te zijn. Anders liep men immers grote kans door de eigen partij in elkaar te worden geslagen of kon men vanaf grotere afstand, zoals bij de Kruistochten pijnlijk duidelijk werd, met pijl en boog worden beschooten. Behalve op de wapenschilden kwamen de kleuren ook in de kleding en op andere voorwerpen, bijvoorbeeld vlaggen en vanen, voor. Deze oorspronkelijk aan één persoon verbonden kleuren en symbolen werden al snel ook de erfelijke kentekenen van zijn geslacht en gemeenschap. Hieruit zijn de adellijke familiewapens ontstaan, die zelfs vandaag de dag nog door de nazaten worden gebruikt. Zo zijn de kleuren rood en wit van de familie Van Zuilen in onze omgeving zeer bekend en op vele plaatsen zichtbaar. Met het gebruik van de woorden rood en wit begeef ik mij heraldisch bezien op glad ijs, want in de heraldiek gebruikt men een geheel eigen jargon. Zo zijn de kleuren rood en wit respectievelijk keel en zilver, maar ook voor allerlei andere onderdelen van de familiewapens bestaan er aparte benamingen. Hier en daar zal in deze tekst hierover enige uitleg worden gegeven, maar voor meer uitgebreide informatie betreffende familiewapens verwijs ik de lezers naar de vele bestaande publicaties over dit onderwerp en naar het 'Centraal Bureau Voor Genealogie' in 's-Gravenhage waar heel veel documentatie beschikbaar is. Hoewel het gebruik van familiewapens aanvankelijk dus uitsluitend in gebruik was bij de edelen, de ridders, ook wel de oude adel genoemd, werd het ook bij de goede burgerij - die in de steden aan macht en

Afb. 1.

Wapen van Joan Huydecoper van Maarsseveen op gietijzeren hardplaat (1647). Foto H. van Bommel.

rijkdom won - gebruikelijk om familiewapens te hebben. Daarnaast kregen ook de provincies, steden en dorpen wapens, die veelal tot op heden in gebruik zijn gebleven. Wapens hebben dus al een lang verleden en er kan dikwijls een boeiend historisch (familie)verhaal over worden verteld. De heraldiek, die nu nog op en in Goudestein aanwezig is, betreft zowel de vroegere eigenaren/bewoners - de familie Huydecoper van Maarsseveen - als de huidige gebruiker, de gemeente Maarssen. In dit stuk zullen we ons vanwege de grote aanwezigheid beperken tot de wapens en heraldische objecten van de eerst genoemden, later kan in een ander artikel ook de gemeente Maarssen nog eens aan de beurt komen.

Huydecoper van Maarsseveen

De aankoop van Goudestein door de familie Huydecoper is al vaker in deze periodiek beschreven. Zodoende kan ik hier nu volstaan met de constatering dat het pand, dat nu het gemeentehuis van Maarssen is, oorspronkelijk het (buiten)huis was van de Huydecopers van Maarsseveen. Het huidige Goudestein werd in 1754 gebouwd en verving toen het eerste buitenhuis Goudestein, in 1628 gebouwd in opdracht van Joan Huydecoper van Maarsseveen, dat nagenoeg op dezelfde plaats heeft gelegen. Joan Huydecoper (1599-1661), Ridder, Heer van Maarsseveen, Neerdijk, Tamen en Blokland was een zeer geslaagd koopman in Amsterdam en zes keer - telkens voor een periode van een jaar - verkozen tot Burgemeester van die stad. Hij was zeer vermogend en volgens de overlevering bepaald niet bang om die rijkdom aan anderen te tonen en met hen, zeker wanneer het voor hem belangrijke mensen waren, te delen. Het familiewapen van de Huydecopers van Maarsseveen, dat op vele plaatsen in Goudestein nog is terug te vinden, is voornamelijk aan Joan Huydecoper gerelateerd en mogelijk is het zelfs door hem of in zijn opdracht ontworpen. In de grote zaal van Goudestein (nu de trouwzaal) op de bel-etage bevindt zich in de schouw een prachtige, gietijzeren haardplaat met het jaartal 1647. Hierop is, met uitzondering van de wapenspreuk 'Nemo sapiens nisi patiens', het complete familiewapen afgebeeld (afb. 1).

Beschrijving van het wapen van Joan Huydecoper van Maarsseveen

Het wapenschild is gedeeld en rechts doorsneden en voorzien van een hartschild. Rechts bovenaan zien we een zilveren ster op een ondergrond van sabel (zwart), hieronder op een ondergrond van goud drie zwarte koeienschedels. De ster of bal verwijst naar de oorspronkelijke familienaam Bal van de Huydecopers. De koeienschedels symboliseren de naam Huydecoper, naar wordt beweerd zou de familie Bal zich oorspronkelijk vooral bezig gehouden hebben met de handel in en het looien van koeienhuiden. Het onderstuk van het rechterdeel bestaat uit een springende, witte hond op een zwarte ondergrond. Dit is het wapen van moederszijde, de familie Van Gemen. De gehele linkerhelft van het wapen is bezet door een zilveren adelaar op een lazuur (blauwe) ondergrond. Dit deel kon Joan Huydecoper aan zijn blazen (wapen) toevoegen nadat hij in 1637 door koningin Christina van Zweden tot ridder was geslagen. Verder is het wapen van Joan Huydecoper nog beladen (voorzien) van een zogeheten hartschild. Hierop is het wapen van de heerlijkheid Maarsseveen, een zwart wild varken (zwijn) op een wit veld, te zien. Boven het wapenschild is een van een kroon voorziene ridderhelm geplaatst, hieruit ontspruit een bijzonder mythologisch wezen, namelijk een boogschietende centaur. De boogschietende centaur wordt het helmteken genoemd. De centauren, half mens half paard, waren zeer goede krijgers. In de 17e eeuw was er veel belangstelling voor de mythologie en andere zaken die met de oudheid te maken hadden. We zien dat o.a. terug in de literatuur uit die tijd maar bijvoorbeeld ook in de architectuur, bouwwerken uit die tijd worden vaak benoemd als het Hollands classicisme. In Maarssen is het 'Huis ten Bosch' aan de Zandweg, gebouwd voor een zwager van Joan Huydecoper, daar nog een gaaf voorbeeld van. Verder steken uit de helm nog enige, van vanen voorziene, strijdlansen. Links en rechts van het wapenschild zijn de dekkleden gedrapeerd. Deze verwijzen naar de kleden, die ter bescherming tegen het krijgsgewoel, over de paarden van de ridders werden gelegd. In de banderol onder het wapenschild, waar nu ANNO - 1647

Afb. 2. Het Amsterdamse woonhuis van Joan Huydecoper van Maarsseveen. Herkomst afbeelding *Ons Amsterdam*.

staat, is doorgaans de wapenspreuk opgenomen. Dikwijls zijn deze spreuken kort en krachtig en in het Latijn of Frans gesteld. Bijvoorbeeld: 'Luctor et Emergo' of 'Je Maintiendrai'. Aan de beide zijkanen van de haardplaat zijn ter versiering allerlei militaire uitrustingsstukken afgebeeld. Dit heeft ongetwijfeld te maken met de belangrijke functie die Joan Huydecoper vervulde bij de Amsterdamse schutterij. In de openbare schuttersgalerij bij het Amsterdams Historisch Museum hangt een groot schilderij van Govert Flinck. Hierop is kapitein Joan Huydecoper te zien met op de achtergrond zijn huis aan de Singel bij de Vijzelstraat (afb. 2).

Het Amsterdamse woonhuis

Het woonhuis van Joan Huydecoper op de afbeelding, omstreeks 1640 gebouwd, is helaas ten gevolge van het neerstorten van een Engelse bommenwerper in 1943 verloren gegaan en daarna niet herbouwd. Nu vinden we op die plek een lelijk kantoorgebouw van de Fortisbank. We zien

op de afbeelding van het door Vingboons ontworpen en gebouwde huis twee zaken die voor dit verhaal ook van belang zijn, namelijk dat boven de entree het familiewapen is aangebracht en dat de schoorstenen voorzien zijn van windwijzers in de vorm van het helmteken, de boogschietende centaur. En dat is nu precies wat we bij Goudestein, zelfs na al die eeuwen, gelukkig nog steeds kunnen zien (afb. 3 en 4)!

Windwijzers en alliantiewapen

Aan de westelijke gevel van Goudestein is boven de voordeur door Jhr. Mr. Joan Huydecoper (1821-1890), een van de nazaten van bovengenoemde Joan Huydecoper, ook een familiewapen aangebracht. Het is een zogeheten alliantiewapen omdat ook het wapen van zijn echtgenote, Jonkvrouw Louise R.J.A. Ram, een klimmende witte (zilveren) ram op een rood (keel) ovaal veld, in het geheel opgenomen is. Of deze Huydecoper hierbij werd geïnspireerd door zijn illustere voorvader is niet bekend. Maar wel kan worden gesteld dat deze voormalige burgemeester van Maarssen en Maarsseveen met dit wapen van de familie Huydecoper-Ram een zeer decoratief element aan de gevel heeft toegevoegd. Net als op het Amster-

Afb. 3. Het alliantiewapen van de familie Huydecoper-Ram a/d voorgevel van Goudestein. Foto H. van Bommel (2004).

Afb. 4. Windvaan op schoorsteen Goudestein, uitgevoerd als boogschietende centaur. Foto H. van Bommel (2004).

damse huis heeft ook op de koepel van het eerste Goudestein al een boogschietende centaur als windvaan dienst gedaan. Hoewel Goudestein in het Rampjaar 1672 door de Fransen niet totaal is vernield, zoals bij veel huizen in de Vechtstreek wel het geval was, bleef de windvaan niet ongeschonden. Bij een restauratie in 1699 werden "den appel en de sentaurus die Anno 1672: en 1673 door de francen door en met deucken waren geschooten" gerepareerd en opnieuw verguld. Het huidige Goudestein heeft na de restauratie op alle vier de schoorstenen nieuwe, vergulde windvanen gekregen. Twee daarvan stellen wederom een boogschietende centaur voor, de anderen zijn uitgevoerd als klimmende leeuwen.

De Hemony klok

In het torentje op het dak van het eerste Goudestein hing vermoedelijk een bronzen luidklok. Thans hangt deze in 1648 gegoten klok bij de ingang van de raadszaal op de eerste etage (afb. 5). Door er tegenaan te slaan met het, op de foto zichtbare, zeer moderne hamertje, kan hij nu worden gebruikt om de raadsleden op te

Afb. 5. Hemony luidklok met hamer, op eerste etage van Goudestein naast ingang raadszaal. Foto H. van Bommel.

roepen hun vergadering te beginnen of na een schorsing voort te zetten. De klok is gegoten door de uit Lotharingen afkomstige François Hemony, die zich samen met zijn broer Pierre in Zutphen vestigde. De bekwame gebroeders verwierven grote faam als klokkengieters en werden door de stadsregering van Amsterdam, waaronder Joan Huydecoper, uitgenodigd het nieuwe stadhuis (nu het Koninklijk Paleis op de Dam) van een klokkenspel te voorzien. Ook voor de Utrechtse Dom hebben zij klokken gegoten. De Maarssense klok, met een hoogte van 47 cm en aan de benedenrand een doorsnede van 43 cm, werd speciaal voor Joan Huydecoper gemaakt. Of was het misschien een relatiegeschenk? Dat de klok echt voor Joan Huydecoper van Maarsseveen was bestemd, blijkt duidelijk uit het ingegoten familiewapen en het opschrift: "F. Hemony me fecit Zytphaniae anno Domini MDCXLVIII", (F. Hemony heeft mij gemaakt te Zutphen in het jaar onzes Heren 1648) en de wapenspreuk van de familie Huydecoper, "Nemo sapiens nisi patiens", (Niemand is wijs zonder geduld).

Familiewapens op schilderijlijsten

In het in eerder genoemde artikel over de eigenaren van Goudestein is een viertal afbeeldingen van schilderijen, die te zien zijn in Goudestein, opgenomen. Deze schilderijen tonen ons Joan Huydecoper (1599-1661), Jan Huydecoper (1693-1752), Maria Agatha Reaal (1695-1731) en Sophia Maria Agatha van der Muelen (1705-1793). De lijst van het eerste schilderij is voorzien van het wapen van de afgebeelde Joan Huydecoper, de lijsten van de drie andere werken zijn rondom geheel voorzien van familiewapens. Voor genealogen en heraldici iets om van te smullen. Behalve het schilderij van Joan Huydecoper (welke hangt op de eerste verdieping naast de raadszaal) bevinden al deze werken zich in de trouwzaal. Daar bevinden zich eveneens de portretten van de ouders van Sophia Maria Agatha van der Mue-

Afb. 6. Olieverfportret van Sophia Huydecoper (1662-1740), dochter van Joan Huydecoper en Sophia Coymans, tweede echtgenote van Willem van der Muelen (1658-1739). Foto H. van Bommel.

len, de vrouw die het Goudestein dat we nu kennen in 1754 heeft laten bouwen. Ook de lijsten van de twee laatst genoemde schilderstukken zijn van familiewapens voorzien. Zo zien we boven het portret van haar moeder Sophia Huydecoper (1662-1740), tweede echtgenote van Willem van der Muelen, links het wapen van Van der Muelen (een molen) en rechts, met het ovalen schild, dat van de Huydecopers (afb. 6).

Drie wapenkwartieren

Aan de wand in de gang op de bel-etage zijn drie achter glas ingelijste wapenkwartieren van de familie Huydecoper te vinden. Jammer genoeg zorgt het beschermende, maar spiegelende glas er voor dat er geen goede foto's van te maken zijn. Het betreft met de pen getekende wapenkwartieren. Een samenvoeging van een stamboom met namen en de bijbehorende getekende en geschilderde wapens. Het betreft de wapenkwartieren van Mr. Jan Huydecoper (1693-1752), Heer van Maarsseveen, Neerdijk en Nigtevecht, Mr. Edward Huydecoper (geb.1827), heer van Nigtevecht en de Familie Wieringe-Cralinge en Huydecoper (1476-1894). Om deze drie interessante kunstwerkjes te zien, zult u bij gelegenheid eens een bezoek aan Goudestein moeten brengen.

Hek aan de Diependaalsedijk

Wanneer u dan, na uw bezoek aan Goudestein, het park aan de kant van de Diependaalsedijk verlaat, moet u nog even goed naar het toegangshek kijken. Op beide hardstenen pilasters van het hek (afb. 7) staan siervazen en wanneer u die dan nog wat beter bekijkt, ziet u dat ook op die vazen nog vaag de wapens van de families Huydecoper en Van der Muelen te herkennen zijn.

Eerbetoon

Als een bescheiden eerbetoon aan een van de eerste Nederlanders, die over heraldische onderwerpen schreef, wil ik u tot slot nog de naam noemen van Anthonie Abraham Vorsterman van Oyen (* Moergestel, 6 augustus 1845 – † Maarssen, 26 augustus 1912). Hij wordt beschouwd als een van de belangrijkste publicisten over de Neder-

Afb 7. Toegangshek van Goudestein aan de Diependaalsedijk, prentbriefkaart ca. 1955. Collectie J.H. Sagel.

landse genealogie en heraldiek. Het eigenaardige is dat er in Maarssen zo weinig bekend is over het verblijf van Vorsterman van Oyen in onze gemeente. Hij en zijn vrouw kwamen op 2 mei 1912 van Arnhem naar Maarssen en vestigden zich op het adres Schippersgracht no. 22. Na drie maanden in Maarssen te hebben gewoond, overlijdt Vorsterman van Oyen op 67-jarige leeftijd en vervolgens gaat zijn echtgenote op 25 november 1912 al weer terug naar Arnhem. Misschien weet een der lezers over dit onderwerp nog iets meer; we zullen er bij een volgende gelegenheid graag ruimte voor inruimen.

Hans Sagel

Bronnen/Literatuur:

Periodiek HKM, Jaargang 31, no. 3, augustus 2004, Eigenaren van Goudestein, door J.H. Sagel.
 Encarta Encyclopedie-2003 Winkler Prins.
 Bulletin van de KNOB, Jaargang 65, no. 5, november 1966, Het landelijk aspect van de vroege hofsteden in Holland, door Jhr. H.W.M. van der Wijck.
 Ons Amsterdam, Jaargang 12, no. 7, juli 1960, Bodemvondsten aan de Singel, De voormalige woning van burgemeester Joan Huydecoper van Maarsseveen, door C.A.L. Sander.
 Kijk op Maarssen, Contactblad tussen gemeentebestuur en inwoners, Jaargang 1, no.1 en 2, december 1970 en maart 1971.

Maarssen: wie was er aan de macht in... 1747

In een document uit 1738 wordt de "WelEd geboorne Heer Johan Elias Huydecoper, Heere van Maersseveen" vriendelijk verzocht om twee nieuwe schepenen te benoemen voor het gerecht van Maarsseveen, vergelijkbaar met wat we nu de gemeenteraad noemen.¹ Het was dus niet aan de bevolking van het dorp, maar aan één man, die nota bene niet eens voor vast in Maarsseveen woonde, om de nieuwe leden van het bestuur te kiezen. Zo was de politieke situatie in Maarssen in de achttiende eeuw. In een serie van vier artikelen zal de, in moderne ogen misschien merkwaardige, bestuurlijke geschiedenis van achttiende-eeuws Maarssen worden geschetst. Dit eerste artikel beschrijft Maarssen in het jaar 1747, een jaar waarin op politiek gebied veel veranderde in de Nederlanden.

"Wat ontbreekt hier de Inwoonders, van alles te kunnen bekomen, dat hun vergenoegt kan doen leven? Zyn te Maarssen niet alle levensmiddelen by de Winkeliers in overvloed te vinden, en kan men hier van de noodige Ambachten en Handwerken geen geduurig gebruyk hebben? Ja, dit Dorp is byna als een Stad."²

Zo werd halverwege de achttiende eeuw Maarssen

Afb. 1 Jan Huydecoper (1693-1752), Heer van Maarsseveen. Iconografisch bureau, Den Haag.

beschreven door hethandigeboekje Geheym-schryver van Staat- en kerke der Verenigde Nederlanden. Een uit de kluiten gewassen dorp, met zo'n vierhonderd huizen, wat in die tijd ongeveer gelijk stond aan tweeduizend in-

woners.³ Op bestuurlijk niveau was er echter geen sprake van één dorp: het gedeelte ten oosten van de Vecht was een aparte bestuurlijke eenheid, het gerecht Oud- en Nieuw-Maarsseveen. Bovendien waren er de aparte gerechten Oostwaard en Maarssebroek, die ook geheel op zichzelf stonden.

De ambachtsheer

In de achttiende eeuw was de inrichting van het bestuur anders dan wat we nu gewend zijn. Het platteland van de provincie Utrecht was verdeeld in gerechten. Binnen ieder gerecht functioneerde een aantal schepenen, dat zowel politieke besluiten nam als aan rechtspraak deed. Verder kende ieder gerecht een schout, die voorzitter was van de schepenbank en vaak ook als gadermeester (inner van belastingen) fungeerde. Terwijl de schepenen de bevolking vertegenwoordigden, was de schout degene die uit naam van de hogere instantie opereerde.

Maar wie was die hogere instantie? Vanouds waren het de Staten van de provincie die, via een maarschalk, de schout aanstelden, en daarnaast de nieuwe schepenen kozen. Dit recht was echter in veel gevallen door de Staten verkocht aan privé-personen, die zich vervolgens ambachtsheer mochten noemen. Zo had in 1640 de Amsterdamse handelaar Johan Huydecoper de heerlijke rechten van een gedeelte van Maarsseveen en van Maarssen gekocht, waarna hij zich Heer van Oud- en Nieuw-Maarsseveen mocht noemen.

Zo'n semi-adellijke titel was natuurlijk leuk als statussymbool, maar de ambachtsheer had veel meer gekocht dan alleen een langere achternaam: hij had het recht verworven om ter plaatse de hogere overheid als het ware te vervangen. Niet langer was het de provincie die de schepenen aanstelde, maar de ambachtsheer zelf. Verder had de heer het recht bepaalde ambten, met name dat van de schout, zelf uit te oefenen of (wat vaker voorkwam) te verpachten aan een zelf gekozen

Het Regt-huis van MAARSEVEEN, ziende naar (a) Daelvri. (b) Vechthoven, en (c) den Oever.

La maison de Justice de MAARSEVEEN, regardant vers (a) Daelvri. (b) Vechthoven, et (c) l'en Oever.

17

Afb. 2 De herberg 'Het zwarte varken', te herkennen aan het uithangbord, fungeerde als rechthuis van Maarsseveen. Hier kwam het college van schout en schepenen bijeen. Gravure van Daniël Stoopendaal in 'De zegepraallende Vecht', 1719.

derde. Op die manier was de ambachtsheer in feite heer en meester in het gebied van zijn heerlijkheid: via schout en schepenen beheerste hij de politiek en de lagere rechtspraak. De titel van ambachtsheer gold als een persoonlijk eigendom: het was overerfbaar en kon indien gewenst worden doorverkocht.

Zoals hierboven al vermeld, kocht Johan Huydecoper in 1640 de heerlijkheid Oud- en Nieuw-Maarsseveen, en de familie Huydecoper zou deze nog eeuwen in bezit houden. De familieleden resideerden 's zomers op de imposante buitenplaats Goudestein (tegenwoordig het gemeentehuis van Maarssen), maar waren 's winters in Amsterdam te vinden, de stad waar ze hun fortuin maakten en ook vele politieke ambten vervulden. De telg

die zich in 1747 heer van Maarsseveen mocht noemen was Jan Huydecoper (1693-1752).⁴ Maar, zoals gezegd, het Maarsse van nu bestond vroeger uit meerdere gerechten. De heerlijke rechten van het gerecht Maarsse, aan de westkant van de Vecht, waren in 1702 aangekocht door Vincent Maximiliaan van Lockhorst, lid van een invloedrijke familie in de provincie Utrecht. Het bij de heerlijkheid behorende kasteel Ter Meer, dat in 1672 was verwoest, liet hij als een grote buitenplaats herbouwen. Dit enorme pand is in 1903 door een projectontwikkelaar gesloopt. In 1747 was de weduwe van Van Lockhorst, Johanna Maria Witheijn, ambachtsvrouw van Maarsse. Op deze manier had Maarsse in feite twee bestuurlijke lagen: de ambachtsheren die van buiten

kwamen en vaak maar een paar maanden per jaar in Maarssen woonden, en daaronder de feitelijke bekleders van de diverse ambten die door de heer werden aangesteld, zoals de schout en de schepenen. Hoe zat het nu met die 'onderste' laag, wie waren die lieden die de plaatselijke politiek en rechtspraak van de verschillende gerechten van Maarssen gestalte gaven?

De ambten

Allereerst waren er de ambten die door de ambachtsheer of -vrouw werden vergeven, met name dat van de schout en de secretaris. Wat de schout betreft zien we dat in beide gerechten Maarssen en Oud- en Nieuw-Maarsseveen de schout, eenmaal door de ambachtsheer of -vrouw aangesteld, vaak jaren achtereen in functie bleef. De schouten werden vermoedelijk voor onbepaalde tijd ("tot wederseggens toe") benoemd, tegen betaling van een jaarlijks bedrag, de 'recognitie'.⁵ De schout moest de ambachtsheer dus betalen voor zijn ambt, maar hij verdiende dat geld vervolgens wel weer terug, door de vele inkomsten ('emolumenten') die aan het schoutambt verbonden waren.

Ook kenden de Maarssense gerechten een secretaris, die o.a. de notulen bijhield, akten registreerde en ander schriftwerk verrichte. Ook dit ambt werd vaak voor onbepaalde tijd vergeven, in ruil voor een jaarlijkse recognitie. In het jaar 1700 zag het contract van de Maarsseveense secretaris J. Bosch er zo uit: "Alsoo den weled. Heer van Maarssenveen mij ondergeschrevene heeft gelieven te begunstigen mette bedieningē vant Secretaris ampt der Heerlijkheijt van Maarsseveen. (...) Alhoewel in de gemelde Commissie geen Somme van gelt is uijtgedrukt soo belove ik egter ten dien opsichte aan sijn Wel Ed. jaarlijcx tot een Recognitie te voldoen: de somme van vijftigh gulden."⁶ Op dezelfde wijze werden ook andere ambten vergeven die soms zeer lucratief waren, de Geheymshryver weet in 1759 te melden dat te Maarssen "het Koster, Voorleeser en Schoolmeesters-Ampt ... met de Emolumenten ten minsten jaarlyks 900 Guldens kan opbrengen."⁷ De schout moest overigens niet alleen de jaarlijkse recognitie betalen, maar ook een borg afgeven.

Als gadermeester moest hij namelijk zorg dragen voor het ophalen van de belastingen. Mocht hij, met name wat betreft de belastingen die aan de provinciale Staten werden afgedragen, in gebreke blijven, dan stond dit onderpand alsnog garant.

Dat dit geen loze maatregel was, blijkt uit het feit dat de Maarsseveense schout Anthoni van Amerongen, in functie van 1747 tot 1754, meermalen in de problemen kwam met het afdragen van door hem geïnde belastingen. Van Amerongen had bij zijn aanstelling een aantal onroerende goederen in Maarsseveen als borg ingelegd, waaronder de buitenplaats Sluisoord en een steenbakkerij.⁸ In 1749 bleek dat hij achterliep met de afdracht van belastingen, waarbij uitkwam dat zijn onderpand minder waard was dan hij had voorgespiegeld. Om "zijn Ambagtsheer een volkomen gerusthijde en genoegen te geven" moest hij voor 2.000 gulden aan obligaties aan zijn borg toevoegen.⁹

Een schout moest dus enigszins kapitaalkrachtig zijn om de borg, die bij het ambt hoorde, te kunnen overleggen. Wel werd hij op deze manier sterk afhankelijk van de uitvoering van zijn ambt en dus van degene die hem inhuurde, de ambachtsheer. Die afhankelijkheid klinkt door in de uiterst onderdanige brief die de al genoemde Van Amerongen in 1750 aan ambachtsheer Huydecoper schreef, toen hij nog steeds te traag was met het afdragen van de belastingen. Hierin getuigt hij van zijn "alleruijterste perplexiteit" omdat hij, nu hij "plotzelijk uijt de gunst van UwEgAchtb (die mij so waard en dierbaar is) vervallen schijn te wesen", op het punt stond "van in een zee van rampspoeden te werden nedergedompelt." Van Amerongen legde zijn lot geheel in Huydecopers handen, "en niet alleen van mij maar van vrouw en hoogbejaarde ouderen die bereijds d'een tot een trap van meerder dan 83 jaren geklommen en d'andere mede seer hoog bejaart is."¹⁰

Overigens bleef Van Amerongen onbetrouwbaar: in 1752 waren er nog klachten over zijn "draalen in het doen van zijn rekening". Ambachtsheer Huydecoper dreigde Van Amerongen toen dat hij "mesures zoude nemen hem ten uitersten onaangenaame en nadelig."¹¹

Schepenen

De schepenen hoefden geen recognitie te betalen om in de schepenbank plaats te nemen. Wel werden ze door de ambachtsheer of -vrouwe benoemd. Uit een paar bewaarde nominaties van het gerecht Maarsseveen valt op te maken hoe dat daar in zijn werk ging.¹² Het college bestond daar uit zes schepenen: drie namens Oud- en drie namens Nieuw-Maarsseveen. Jaarlijks werden de twee langstzittende schepenen genomineerd voor vervanging. Als vervanger werden dan per schepen twee personen voorgedragen waarvan er één werd gekozen; tenzij de ambachtsheer besloot de betreffende schepen te laten zitten, hij werd dan "gecontinueerd".

Van het naburige gerecht Maarssen zijn geen nominaties bewaard gebleven. Uit de notulen en de dorpslasten (een plaatselijke belasting) valt op te maken dat de schepenbank daar bestond uit vijf schepenen, waarvan er jaarlijks twee werden vervangen.¹³

In theorie werd op deze manier het college van schepenen dus steeds voorzien van nieuw bloed. In de praktijk werden echter steeds dezelfde personen aangesteld. Wie voor één jaar geen schepen was, keerde meestal het jaar daarop weer terug in het college. In het boerenland van Oud-Maarsseveen moet de keuze heel beperkt geweest zijn: in de periode 1740-1753 waren het slechts vier verschillende personen die in een kleine stoelendans de drie zetels van de schepenen bezetten.¹⁴

Wie waren deze schepenen nu? Gelukkig zijn hun namen zonder al te veel hiaten bewaard gebleven: voor Maarssen in een voor een groot gedeelte van de achttiende eeuw volledige serie dorpslasten, en ook in Maarsseveen is een vrij complete lijst bekend.¹⁵ Op grond van de notulen van Maarssen en een "Lijste van de Huijsgesinnen" van Oud- en Nieuw-Maarsseveen uit 1748, vallen conclusies te trekken over het beroep en de bezigheden van de leden van de gerechten.¹⁶

Zo treffen we in Maarssen en in Nieuw-Maarsseveen onder de schepenen een aantal ambachtslieden aan: een schilder, een radermaker, een kaarsenmaker, metselaars, kleermakers, timmerlieden. Ook een chirurgijn, twee tuinlieden en twee

eigenaars van een steenbakkerij konden worden geïdentificeerd. De schepenen voor Oud-Maarsseveen zijn voor zover bekend allemaal boeren. Zo valt ook duidelijk het verschil te zien tussen de bestuurlijke elite van een dorp als Nieuw-Maarsseveen en van een polder als Oud-Maarsseveen. Over de financiële positie van de leden van het gerecht valt ook het een en ander te zeggen. Ervan uitgaande dat de Maarssense dorpslasten een redelijk goede afspiegeling van een ieders welstand zijn (en dat de schepenen zichzelf niet buitensporig veel lager hebben aangeslagen dan zou moeten), dan zien we dat de schepenen helemaal niet de meest kapitaalkrachtige inwoners waren.¹⁷ In 1747 werden 171 gezinnen aangeslagen, toch stonden als het om het aangeslagen bedrag gaat de secretaris en schepenen van dat jaar op de 58e, 65e, 71e, 75e, 87e en 96e plaats (de schout was, evenals de ambachtsheer, blijkbaar vrijgesteld van belasting of woonde niet in Maarssen).

Elite

De schepenen waren dus niet de rijksten van Maarssen, ze behoorden eerder tot de gegoede middenstand. Dat waren zeker niet de minsten, maar de bewoners van de vele buitenplaatsen en kastelen (onder andere Bolenstein en Snaafburg) vinden we er niet bij terug. Dat er niet meer rijken in het bestuur plaats namen, houdt onder andere verband met het feit dat het Joden niet toegestaan was om in overheidscolleges zitting te nemen. In Maarssen woonden nogal wat Joden, zowel Portugese als Hoogduitse. In 1759 waren dat er 70 à 100, respectievelijk 40.¹⁸ Een aantal van hen behoorde tot de rijkste inwoners van Maarssen. Behalve Joden waren ook katholieken van politieke ambten uitgesloten. Enkel in kleinere gerechten waar niet genoeg protestanten woonden maakten ze kans op een plaats in de schepenbank. Zo waren in het overwegend katholieke Maarssenbroek "de Schepenen veeltyds en meereendeels Roomschezint."¹⁹ Overigens konden ook de meeste bewoners van de imposante buitenplaatsen in Maarssen geen schepen worden, maar om een andere reden: zij woonden er enkel in de zomermaanden.

Een andere mogelijke reden waarom we vooral gegoede middenstanders aantreffen onder de schepenen in Maarssen, kan het aanstellingsbeleid van de ambachtsheren zijn. Men zou kunnen beargumenteren dat zij het meeste gediend waren bij volgzame burgers in de schepenbank en de plaatselijke gegoede middenstand was wellicht een veilige keuze. De Huydecopers gingen in ieder geval zo ver dat ze hun eigen tuinman, Pieter van Goverden, jarenlang als schepen benoemden!²⁰

De praktijk van het bestuur

Waaruit bestonden nu de werkzaamheden van schout en schepenen? Om te beginnen was het college belast met het innen van plaatselijke belastingen, waarvoor ze ook de zetting deden, met andere woorden, ze bepaalden de hoogte van het bedrag dat eenieder moest betalen. Dat de schepenen deze taak niet altijd naar tevredenheid voltrokken, blijkt uit een schrijven in 1720. "Eenige misnoegde personen" in Nieuw-Maarsseveen klaagden namelijk bij de Staten van Utrecht dat de zetting en omslagen van de belastingen "gansch irregulier en onordentelijk" tot stand kwamen, omdat "het Gerecht meerendeel bestaat uijt de geringste opgesetenen, sulx dat de repartitie der lasten seer ongelijkelijk wordt gedaan."²¹

Een andere activiteit van het gerecht was het houden van een "open rechte dag", waarbij een ieder die een zaak waarin het gerecht bevoegd was te beslissen onder de aandacht kon brengen. Meermalen moesten bijvoorbeeld de schepenen van Maarssen de met elkaar harrewarrende beurtschippers op Utrecht en Amsterdam uit elkaar houden.²²

Het gerecht was verder belast met toezicht op de brandveiligheid: steevast werden er schouwen gehouden op de brandemmers en de ekster- en kraaiennesten (deze konden de schoorstenen verstopen, wat tot brandgevaar zou leiden). Zowel Maarssen als Maarsseveen leverde bovendien ieder jaar een brandspuitmeester, een klus die vaak ook door leden van het gerecht werd opgeknapt: in de onderzochte jaren 1736 tot 1756 hebben onder andere de schout en de secretaris van Maarssen deze positie vervuld.²³ Verder werd toezicht gehouden op de kwaliteit van de wegen en de

schepen van de beurtschippers.

De dorpslasten van Maarssen laten ook zien dat nogal wat werken die van gerechtswege nodig waren aan de leden van het college zelf werden gegund. Zo heeft schepen Teunis Smit vanaf zeker 1736 tot 1762 ieder jaar het zandpad en andere wegen onderhouden, waarbij de werkzaamheden onder andere bestonden uit "verhogen en puijnen". Gerechtssecretaris annex timmerman Jasper van Eeten komt meermalen in de stukken voor "wegens Arbijsloon en leverantie". Schepen Cornelis Nucoop van Nieuw-Maarsseveen was degene die in Maarssen zorg droeg voor "het onderhouden van de gemene straat". De Maarsseense schepen Hermannus Hunneveld schilderde in 1749 "de paale bij de brugh van Cromhout", terwijl zijn collegegenoot en kleermaker Willem Elffers een jaar later een rekening indiende "voor geleeverde stoffen en maake van 4 waakrokke voor de Cleppers".²⁴

Veel leden van de bestuurlijke elite die we kennen uit het college van schout en schepenen, zien we ook terug in kerkelijke ambten. In de lijst van kerkmeesters en diakenen van de Hervormde kerk komen diverse schepenen voor.²⁵ Bij de polderbesturen waren de schepenen minder betrokken, wellicht omdat ze weinig grond hadden, maar hier waren wel de schout en secretaris actief, zowel in de polder Maarsseveen als in de polder Neermaten, waar het gerecht Maarssen in lag.²⁶

De politieke situatie van 1747

Het jaar 1747, dat in dit artikel behandeld wordt, is niet willekeurig gekozen. In dat jaar viel Frankrijk de Verenigde Nederlanden binnen. De Nederlanden bestonden echter uit losse provincies met een grote autonomie, waarbij het centrale gezag werd uitgeoefend door de Staten Generaal. De Oranjes hadden voorheen in hun rol als stadhouders een leiderspositie ingenomen, maar sinds 1702 was er geen stadhouder meer. Onder de dreiging van een Franse invasie besloten in 1747 verschillende provincies het stadhouderschap alsnog in ere te herstellen, in de persoon van prins Willem IV. Weer was een Oranje-Nassau de facto leider van de Nederlanden.

Dit betekende dat de regenten van steden en provincies een gedeelte van hun macht aan de stadhouder kwijtraakten. In eerste instantie besloot Willem IV de regenten op hun plek te laten zitten, maar na protesten tegen een aantal (om de oorlog te financieren) broodnodige belastingen in 1748 verving de stadhouder wel hier en daar regenten

door lieden die hem beter gezind waren.

Een van de doelen van dit onderzoek was om na te gaan of van deze ontwikkelingen ook iets in Maarssen te merken was. Het blijkt echter dat in de jaren 1747 en 1748 er nauwelijks iets veranderde in de samenstelling van de colleges van schout en schepenen.

Schepenen van Maarssen 1741-1751²⁷

	1741	1742	1743	1744	1745	1746	1747	1748	1749	1750	1751
Willem van Loenen	1										
Willem van Driel	1	1	1	1							
Willem Lammers	1	1				1	1				
Floris Berrewout	1	1			1	1	1	1			
Lodewijk Verschoof	1		1	1	1	1	1	1		1	1
Hermannus Hunneveld		1	1	1	1		1	1	1		
Jonatan Baak		1	1	1					1	1	1
Theunis Smit			1	1	1			1	1	1	
Willem Elffers					1	1	1	1	1	1	
Dirck van Dorgeest						1					
Dirk Bronkhorst									1	1	1
Gerrit van Schombergh											1
Cornelis Caldeij											1

Schepenen van Oud- en Nieuw-Maarsseveen 1741-1751²⁸

	1741	1742	1743	1744	1745	1746	1747	1748	1749	1750	1751
Arien [Gijsbertz] Groen	1			1	1	1	1	1	1	1	
Harmen Kornelisz	1	1	1				1	1	1	1	1
Arien Volkertsz de Wild	1	1	1	1	1	1				1	1
Tonis Post		1	1	1	1	1	1	1	1		1
Arend van der Does	1	1	1								
Abraham van der Veen	1	1	1	1	1	1					
Pieter Danielsz van Goverden	1			1	1	1	1	1	1		
Kornelis Nucoop		1	1	1	1	1					
Harmannus Sluijs							1	1	1	1	
Carel de Bie									1	1	1

Ook de notulen laten niets merken van een veranderde politieke situatie. Het enige is in 1747 een melding van de aankoop van "een vlagh die ter eeren van zijn Hoogheijt den heere Prins van Ora-

nien etc. etc. etc. is gestelt op de Maarsse toore".²⁹ Dat het bestuur van Maarssen of Maarsseveen door de stadhouder ongemoeid is gelaten is wel te verklaren. Aan de ene kant omdat Maarssen geen

Afb. 3 Het Huis Ter Meer, waar de familie van Lokhorst - ambachtsheren van Maarssen - woonde. Tekening van P.J. Lutgers uit 1836.

stadhouder tot burgemeester van Amsterdam benoemd.³¹

Conclusie

In Maarssen, waar de ambachtsheren het bestuurlijke leven domineerden, bestond de bestuurlijke elite voornamelijk uit gegoede middenstanders, die buiten het dorp weinig invloed hadden. De schout was sterk van zijn opdrachtgever, de ambachtsheer, afhankelijk. Helaas kon binnen het bestek van

belangrijke plaats was en omdat de bestuurlijke elite niet van invloedrijke komaf was. Een tweede verklaring is echter dat zowel Van Lockhorst als Huydecoper zich tot op zekere hoogte in het oranjekamp bevonden, zodat ingrijpen waarschijnlijk niet nodig was. Diederik van Lockhorst, heer van Ter Meer en stiefzoon van de ambachtsvrouw van Maarssen, werd althans in 1748 door Willem IV aangesteld als hoofdofficier van de stad Utrecht waar hij namens de prins een invloedrijke positie innam.³⁰ Johan Huydecoper, die pas recent tot de Amsterdamse vroedschap was toegetreten, werd in 1749 door de invloed van de

dit artikel geen nader onderzoek worden gedaan naar de achtergrond en financiële positie van hen die dit ambt vervulden, maar de nederige toon in de brieven van schout Van Amerongen spreekt boekdelen. Dat in 1747 en 1748 geen ingrepen in de samenstelling van de schepensbank door de stadhouder vallen te bespeuren, kan verklaard worden door de geringe betekenis van Maarssen op landelijk niveau, maar evengoed uit de gunstige betrekkingen van de ambachtsheer en -vrouw met het huis van Oranje.

Drs. Roel Mulder

Witte-Vlekkenplan

Dit jaar is er op initiatief van het Erfgoedhuis Utrecht een merkwaardig boek uitgekomen. Waar de meeste non-fictieboeken kennis bevatten, geeft *Waard om te weten* juist een overzicht van wat we nog niet weten: een lijst met onderwerpen over de geschiedenis van de provincie Utrecht waar nog nauwelijks iets over bekend is. Het Erfgoedhuis is begonnen met een proefproject om een van die 'witte vlekken' in de geschiedenis alsnog in te vullen. Van verschillende plaatsen in de provincie wordt momenteel de bestuurlijke geschiedenis van de achttiende eeuw ontrafeld: wie waren er in die tijd aan de macht? Hoe was de elite in zijn bevoorrechte positie gekomen? Hoe functioneerde het plaatselijke bestuur? Voor verschillende plaatsen in de provincie Utrecht (o.a. Soest, Zeist, IJsselstein, Doorn, Oudewater) wordt de situatie in de jaren 1747, 1787, 1795 en 1813 onderzocht. Door uiteindelijk een aantal van deze *case-studies* naast elkaar te leggen kan een conclusie worden getrokken over de hele provincie.

Noten:

- 1 HUA, Familie-archief Huydecoper, inv. no. 1082.
- 2 *Geheym-schryver van Staat- en kerke der Vereenigde Nederlanden, beginnende met die van de Provincie Utrecht, Utrecht/Amsterdam 1759, 134.*
- 3 *Geheym-schryver, 133.*
- 4 Van 1744 tot 1756 was er een proces gaande tussen Jan Huydecoper en zijn neef Balthasar Huydecoper over het bezit van de heerlijkheid Maarsseveen en het huis Goudestein. Uiteindelijk werd een schikking getroffen. HUA, Familie-archief Huydecoper, inv. no. 1071-1078.
- 5 B.C. de Savornin Lohman, *De bestuursinrichting van gewest, stad en platteland van Utrecht gedurende de Bataafsche Republiek*, Utrecht 1910, 269.
- 6 HUA, Familie-archief Huydecoper, inv. no. 1083.
- 7 *Geheym-schryver, 138.*
- 8 HUA, Familie-archief Huydecoper, inv. no. 1083.
- 9 HUA, Familie-archief Huydecoper, inv. no. 443.
- 10 HUA, Familie-archief Huydecoper, inv. no. 1122.
- 11 HUA, Familie-archief Huydecoper, inv. no. 1084.
- 12 HUA, Familie-archief Huydecoper, inv. no. 1082.
- 13 GA Maarssen: Archief gerecht Maarssen, inv. no. 1.
- 14 GA Maarssen: Archief gerecht Maarssen, inv. no. 112-115; R.H.C. van Maanen, *Index op de grondtransacties in de notulen van het Gerecht Nieuw-Maarsseveen en Oud-Maarsseveen en Neerdijk 1762-1789*, Maarssen 1993.
- 15 *Ibidem.*
- 16 GA Maarssen: Archief gerecht Maarssen, inv. no. 1; Oud-archief Maarsseveen, inv. no. 2.
- 17 GA Maarssen: Archief gerecht Maarssen, inv. no. 113.
- 18 *Geheym-schryver, 135.*
- 19 *Geheym-schryver, 133.*
- 20 HUA Notarieel archief, inv. no. U248a14. In dit stuk uit 1777 stelt Van Goverden al meer dan vijftig jaar in dienst van Huydecoper te zijn als opzichter over diens landerijen.
- 21 HUA, Familie-archief Huydecoper, inv. no. 1094.
- 22 GA Maarssen: Archief gerecht Maarssen, inv. no. 1.
- 23 GA Maarssen: Archief gerecht Maarssen, inv. no. 112-113.
- 24 GA Maarssen: Archief gerecht Maarssen, inv. no. 112-113.
- 25 Gegevens over de kerkmeesters en diakenen zijn afkomstig uit de lijsten van ontvangsten voor het begraven in de Maarsse kerk, aanwezig in het Utrechts Archief en in te zien op internet: http://www.den-braber.nl/vpnd/ut/maarssen_dtb_begr.html
- 26 Archief Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht, Archief Waterschap Maarsseveen, inv. no. 100 en Waterschap Hoge en Neermaten, inv. no. 7 en 10-1.
- 27 GA Maarssen: Archief gerecht Maarssen, inv. no. 112-115.
- 28 R.H.C. van Maanen, *Index op de grondtransacties in de notulen van het Gerecht Nieuw-Maarsseveen en Oud-Maarsseveen en Neerdijk 1762-1789*, Maarssen 1993.
- 29 GA Maarssen: Archief gerecht Maarssen, inv. no. 113.
- 30 J.C. Kobus en Jonkhr. W. de Rivecourt, *Beknopt biographisch handwoordenboek van Nederland (tweede deel)*, Zutphen 1857, 190.
- 31 M.S. Polak, *Inventaris van het archief van de familie Huydecoper, 1459-1956*, Utrecht 1987.

Uit de oude schoenendoos (nr. 33)

De westgevel van Goudestein

De westelijke, de aan de Vecht gelegen voorgevel van Goudestein is beslist de mooiste van het huis. Op deze schitterende foto van het gemeentehuis van Maarssen, gefotografeerd door het sierlijke, smeedijzeren toegangshek aan het Zandpad, komt dit prachtig tot uiting. Vaak weten we bij de foto's in deze rubriek weinig over de herkomst of de maker te melden. In dit geval is dat niet zo.

De foto bevond zich indertijd in een kleine nalatenschap (wat papieren, foto's en plaatjes) die ik, na het overlijden van de heer J. Servaas, voor de Kring in ontvangst mocht nemen. De niet gedateerde opname is naar mijn idee van omstreeks 1961 en mogelijk gemaakt ter gelegenheid van de ingebruikname van Goudestein als gemeentehuis. De verbouwing en restauratie zijn klaar

en de winterse tuin ligt er fraai en goed verzorgd bij. Aan de achterzijde is de plaat voorzien van een stempel van de maker, de Amstelveense fotograaf J.W. Eylders, die met deze foto een mooi werkstuk afleverde.

Tot slot toch nog een vraag. Links van Goudestein is een gebouwtje zichtbaar. Is dat wellicht het tijdelijke, openbare kleuterschooltje in het park van Goudestein waar jufvrouw Van Dam in die tijd de scepter zwaaide?

Heeft u op- of aanmerkingen naar aanleiding van deze rubriek of misschien zelf een voor publicatie geschikte foto, dan wordt u vriendelijk verzocht dit schriftelijk of telefonisch door te geven aan:

J.H. Sagel, Van Lingelaan 85, 3602 PB Maarssen, tel: 561457, e-mail: jhsagel @ zonnet.nl

Inhoudsopgave

Periodiek van de Historische Kring Maarssen 34e jaargang 2007

Auteurs:

Cees Bloemendaal De Langegracht Maarssen

Henny van Elk Opburen

Auke Hoekstra Dorpsgenoten in oorlogstijd

deel 28	periodiek 1, blz. 23
deel 29	periodiek 2, blz. 63
deel 30	periodiek 3, blz. 96
deel 31 (slot)	periodiek 4, blz.132
deel 4	periodiek 1, blz. 26
deel 5	periodiek 2, blz. 67
deel 6 (slot)	periodiek 3, blz. 98
deel 12	periodiek 1, blz. 12
deel 13	periodiek 2, blz. 48
deel 14	periodiek 3, blz. 87
deel 15	periodiek 4, blz.116

	Burgemeester J. van Haselen	(aanvulling)	periodiek 1, blz. 10
	Muziek, de passie van gemeentesecretaris Abraham Feijten		periodiek 1, blz. 17
	De lampenwinkel van Versteeg		periodiek 2, blz. 59
	Nog eens burgemeester Van Haselen		periodiek 2, blz. 66
	Wim van Hoorn, een man van gezag		periodiek 3, blz. 84
	Een halve eeuw geleden gevlucht uit Hongarije...		periodiek 4, blz.120
Frits van Riel	Kleine criminaliteit aan de Vecht in de negentiende eeuw		periodiek 4, blz.134
Hans Sagel	Uit de oude schoenendoos	nr. 29	periodiek 1, blz. 34
		nr. 30	periodiek 2, blz. 75
		nr. 31	periodiek 3, blz.103
		nr. 32	periodiek 4, blz.140
	Bij de voorplaat – Huize De Wolfshoek		periodiek 1, blz. 3
	Een Maarssens pak van Sjaalman		periodiek 1, blz. 21
	Slagerij Dorresteyn 125 jaar		periodiek 2, blz. 51
	Een raadseltje of een weetje?		periodiek 3, blz. 91
	Een klein schrijffoutje		periodiek 3, blz. 95
	Schreef Herman de Man ook over Maarssen ?		periodiek 4, blz.128
	Het beloofde antwoord op een raadsel		periodiek 4, blz.138
Ria Tijhuis	Convocatie		periodiek 1, blz. 4
	Jaarverslag van de Historische Kring Maarssen over 2006		periodiek 1, blz. 7
	Notulen algemene ledenvergadering		periodiek 3, blz. 81
Benno Visschedijk	Twee bijzondere gebeurtenissen in de geschiedenis van onze woonplaats		periodiek 2, blz. 45
(+ Tine Visschedijk)	Enthousiaste vrijwilligers gezocht		periodiek 3, blz. 90
	Rectificatie		periodiek 3, blz. 79
	De Vechtstreek en de Verlichting		periodiek 3, blz. 92
	Veertig jaar kleurentelevisie in Maarssen		periodiek 3, blz. 94
	R.-K. Huwelijken/Begravenissen in Maarssen		periodiek 4, blz.120
	De Breedstraat in 1880		periodiek 4, blz.124
Arie de Zwart	Over de Vegt		periodiek 1, blz. 20
	De naamgeving van de Dr. Ariënslaan		periodiek 2, blz. 40
	Vijftig jaar geleden Maarssen, Tienhoven en een deel van Westbroek		
	één gemeente		periodiek 2, blz. 46
	'De Graaff'- Tachtig jaar		periodiek 2, blz. 55
	Een jubileum 50 jaar geleden		periodiek 3, blz.102
	Doornburgherschool		periodiek 4, blz.108
Varia	Kringnieuws		periodiek 1, blz. 5
			periodiek 2, blz. 39
			periodiek 3, blz. 79
			periodiek 4, blz.107
	Inhoudsopgave 33e jaargang 2006		periodiek 1, blz. 35
	Drie oude bedrijven		periodiek 2, blz. 50
	Nieuwe tentoonstelling in Museum Maarssen		periodiek 2, blz. 65
	Jubileumboek 100 jaar CGK Maarssen		periodiek 3, blz. 83

Over historie gesproken

Het Olde Regthuys

sinds 1657

Eten, drinken

Leuk etenje?, leuk eetenje!

www.hetolderegthuys.nl

Het Olde Regthuys, Leen van Nifterlake 101
3612 BP Tienhoven, Telefoon 0346 - 23 13 82

TOPKLASSE

SIERO SCHILDERS
Nassastraat 71 Maarssen Tel. 562310

PYGMALION BEELDENDE KUNST

**Nederlandse schilderkunst en grafiek van eind 19de eeuw
& beeldhouwkunst van midden 20ste eeuw**

Grote collectie Vechtschilders met werken van
P.J. Lutgers, Nicolaas Bastert, Fred. Van Rossum du Chattel,
Willem van Leusden e.v.a.

Tevens bijzondere boeken over de Vechtstreek o.a.
S. Stopendaal "De Vechtstroom, Van Utrecht tot Muiden,
verheerlijkt door honderd gezichten" (1790),
P.J. Lutgers, "Gezigten aan de rivier de Vecht" (1836)

Open: tijdens tentoonstellingen vrij, t/m zo.-13 tot 17 uur & op afspraak
Langegracht 44 - 3601 AJ Maarssen Tel: 0346-556736 Jaap.Versteegh@Pygmalion-art.com
www.pygmalion-art.com

TWEEWIELER-SPECIALIST

DE HAAN

VERKOOP EN REPARATIE TWEEWIELERS

ONDERDELEN EN ACCESSOIRES.

EIGEN REPARATIE-AFDELING

OPEN MA/T/M VRIJ 8.00-12.30 / 13.30 - 18.00

VRIJDAG AVOND 19.00/21.00

ZATERDAG 8.00-16.30

WOENSDAG GESLOTEN.

NASSAUSTRAT 105
3601 BD MAARSSSEN
0346-561615

Nassastraat 14
3601 BG Maarssen
t 0346 - 58 50 30
f 0346 - 58 50 40
e ritter@era.nl

www.eraritter.nl

Erwin Ritter en Annemarie Ritter-van Duuren

• aankoop • verkoop • verhuur • taxaties • hypotheek